

SJENKE UKRAJINE NAD CRNOM GOROM

DFC STUDIJA

PODGORICA, MART 2022.

SADRŽAJ

4	SJENKE UKRAJINE NAD CRNOM GOROM
5	Revolucija dostojanstva i aneksija Krima
8	NEGACIJA – ORIGINALNO POZAJMLJEN KONCEPT
8	Retorika Rusije prema Ukrajini
10	Retorika Srbije ka Crnoj Gori
14	Alternativno shvatanje nacizma
16	Ostale zajedničke konfabulacije
17	Analogija Ukrajina-Kosovo
19	POZICIONIRANJE SUBJEKATA U CRNOJ GORI
20	Sjedjenje na dvije stolice
22	Ruska destabilizacija Crne Gore
25	MEDIJI U CRNOJ GORI U SLUŽBI RUSKE PROPAGANDE
28	Tema broj jedan i na društvenim mrežama
30	Pozivi na skupove podrške Rusiji
33	Muška država (мужское государство) u Crnoj Gori
35	Implikacije na region
37	ZAKLJUČCI
41	PREPORUKE

IMPRESUM

IZDAVAČ: Atlantski savez Crne Gore / **GLAVNI I ODGOVORNI REDNIK:** Dr Savo Kentera
AUTORI: Milan Jovanović i DFC tim / **DTP:** Branka Gardašević

Ovaj projekat finansira dijelom američki Stejt department. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni ne odražavaju nužno stav Vlade SAD.

SJENKE UKRAJINE NAD CRNOM GOROM

Načela međunarodnih političkih odnosa na kojima je izgrađena moderna evropska bezbjednosna arhitektura ponovo su se pokazala ništavnim pred ruskim neoimperijalističkim naumima. Diplomacija nije ispunila svoje osnovne zadatke, a mirovna politika i kultura koje su u osnovi univerzalnog institucionalnog organizovanja danas su se našle pred početnim izazovima prevladavanja rivalstva karakterističnog za blokovsku hladnoratovsku epohu. Uz sve to, čini se da je dovođenje u pitanje opravdanosti postojanja NATO nakon propasti Sovjetskog Saveza i Varšavskog pakta, u aktuelnim globalnim političkim i bezbjednosnim okolnostima na minimumu relevantnosti.

Pretjerana osjetljivost Rusije bazirana na uvjerenju da će širi okviri evroatlantske integracije ugroziti njene nacionalne bezbjednosne interese odraz je ruske percepcije o postojanju ideološke (a ne spoljnopolitičke) prijetnje i opasnosti da će se vrijednosti zapadne kulture integrisati u rusko društvo i ugroziti postojeći sistem vladavine. Više od tri decenije nakon što je američki politički analitičar Frensis Fukujama predstavio svoju ideju o *kraju istorije*, prema kojoj je ideološki razvoj ljudske zajednice dostigao svoj vrhunac uspostavljanjem liberalne demokratije, sazrela je i njegova teza o ruskom nacionalizmu kao brani širenju demokratije u globalnim okvirima.

NEPOSTOJANJE FIZIČKIH PREPREKA NA ZAPADNIM GRANICAMA PREMA EVROPI OLAKŠALO JE POLITIKU EKSPANZIJE RUSKOG LEBENSRAUMA...

Štaviše, učaureni nacionalizam ruskih elita trideset godina kasnije ušao je u trajno stanje neoimperijalističkih težnji globalnih razmjera i nanovo postao prijetnja univerzalnim vrijednostima liberalizma. Nepostojanje fizičkih prepreka na zapadnim granicama prema Evropi olakšalo je politiku ekspanzije ruskog *lebensrauma*, inače njemačkog geopolitičkog koncepta *životnog prostora* sa početka prošloga vijeka, koji podržava interes za uspostavljanje kolonija, a koji je kao spoljnu politiku Trećeg rajha preuzeo i do krajnosti izveo Adolf Hitler.

Međutim, za razliku od perioda Hladnog rata, sukob dviju različitih koncepcija – demokratije i autoritarizma, jednakosti i oligarhije, individualizma i totalitarnosti, ideoloških sistema i vrijednosti koji ih podupiru se sada odvija na evropskom tlu, u geopolitičkom vakuumu između Istoka i Zapada.

Ruska vojna ofanziva na Ukrajinu zločin je protiv mira bez prese-dana još od 1939. godine i najnoviji pokušaj da se ta država vrati u moskovsku političku orbitu, nakon što se Ukrajina odrekla ruskog imperijalnog nasljeđa i priklonila Zapadu. Riječ je o nastavku kompleksnih procesa kroz koje je Ukrajina prošla tokom obojenih revolucija 2004. godine (*Narandžasta revolucija*) i 2014. godine (*Euromajdan*), koje su eskalirale sa ruskom aneksijom ukrajinskog poluostrva Krim i ratom u otcijepljenim istočnim djelovima države (Donjeck i Lugansk), koje podržava zvanična Moskva.

Teza da su Rusi i Ukrajinci jedan narod koji je dio ruske civilizacije, zatim narativ o ugroženosti Rusa u Ukrajini (prema popisu iz 2001. u Ukrajini živi 15-17% etničkih Rusa, a oko 20% ukupnog stanovništva govori ruskim maternjim jezikom), kao i to da je Zapad prekršio obećanje iz devedesetih godina da NATO neće proširiti svoje članstvo na istok Evrope, poslužili su kao opravdanje i neposredan povod za dugo osmišljavanu i pažljivo pripremanu makijavelističku strategiju ruske invazije na Ukrajinu, koja je započela 24. februara 2022. godine.

REVOLUCIJA DOSTOJANSTVA I ANEKSIJA KRIMA

Početak krize u Ukrajini obilježili su protesti iz decembra 2013. godine protiv autokratske vlasti proruskog predsjednika Viktora Janukoviča na Majdanu u Kijevu, koji se smatra simbolom ukrajinske nezavisnosti i revolucionarnog otpora.

Prethodno je u novembru 2013. godine, na sastanku Inicijative Evropske unije sa zemljama istočnog partnerstva u Viljnusu, Janukovič pod ruskim pritiskom [odbio](#) da potpiše Sveobuhvatni sporazum o asocijaciji i pridruživanju (što bi onemogućilo pristupanje Ukrajine Putinovoj Evroazijskoj uniji), a umjesto uvođenja evropskih standarda i vrijednosti, tadašnja vlada u Kijevu počela je da propagira carinsku uniju sa Rusijom, koja je istovremeno značila veće tutorstvo Moskve. Ruska vlada je ovaj potez proslavila kao pobjedu.

Janukovič je započeo svoj predsjednički mandat 2010. godine. Da proruski orijentisani predsjednik prodaje ukrajinske interese Moskvi,

nudeći joj sve što Ukrajina može dati, pokazao je jedan od njegovih prvih koraka sa pozicije vlasti – potpisivanje sporazuma sa tadašnjim ruskim predsjednikom Dmitrijem Medvedevim, kojim je Rusiji odobreno da produži zakup luke u Sevastopolju za crnomorsku flotu do 2042. godine, u [zamjenu](#) za popust na cijenu ruskog gasa. Rusija je tada najavila i da će proširiti svoje prisustvo na Crnom moru. Time je, kako je tumačeno u Ukrajini i Rusiji, onemogućeno razmatranje pitanja ukrajinskog članstva u NATO za još najmanje tri decenije.

JANUKOVIČ JE U JANUARU 2014. GODINE RETROAKTIVNO KRIMINALIZOVAO PROTESTE I LEGALIZOVAO VLASTITU UPOTREBU SILE ZAKONIMA KOJE SU DEMONSTRANTI NAZVALI ZAKONIMA DIKTATURE

Najprije spontana okupljanja studenata i drugih nezadovoljnih građana Ukrajine u znak protesta protiv politike vlasti u Kijevu, prerasla su u građanske proteste pod nazivom *Euromajdan*, a zatim u masovni prozapadni pokret koji je zahtijevao demokratske reforme i smjenu korumpiranog državnog rukovodstva. Brutalna represija vlasti i ekscesivno nasilje koje je protiv mirnih demonstranata sprovodila specijalna policijska jedinica [Berkut](#), mobilisali su opšte društveno nezadovoljstvo i svakodnevna okupljanja stotina hiljada ljudi na Trgu nezavisnosti u Kijevu.

Janukovič je u januaru 2014. godine retroaktivno kriminalizovao proteste i legalizovao vlastitu upotrebu sile zakonima koje su demonstranti nazvali *zakonima diktature*. Zakoni su usvojeni mimo uobičajene parlamentarne [procedure](#), a propisivali su stroga ograničenja slobode izražavanja i slobode okupljanja, zabranjen je ekstremizam (iako taj pojam nije dobio zakonsku definiciju), a svim nevladinim organizacijama koje se finansiraju iz inostranstva je, po uzoru na rusku praksu, naloženo da se registruju kao *strani agenti*. Sa druge strane, ruski lideri su na događaje na Majdanu primijenili taktiku [homoseksualizacije](#) protesta kao što je to bio slučaj dvije godine ranije tokom protesta u Moskvi.

Mirni protesti su nasilno ugušeni u februaru 2014. godine policijskom agresivnošću i brutalnošću prema demonstrantima, ali su dometi tzv. *Revolucije dostojanstva* bili dalekosežni – smijenjen je proruski establišment i na izborima za novog predsjednika Ukrajine izabran je prozapadno orijentisani Petro Porošenko. Nekoliko mjeseci nakon

početka *Euromajdana*, Janukovič je prebjegao u Rusiju, koja i danas proteste na Majdanu tumači kao desničarski puč podržan od Zapada.

Urušavanje sistema i unutrašnja destabilizacija države poslužili su oportunističkim separatističkim pokretima da, uz podršku Rusije, započnu rat u istočnim djelovima Ukrajine i proglase nezavisnost Donjecka i Luganska i potpomognu rusku aneksiju ukrajinskog poluostrva Krim u martu 2014. godine. Moskva je, u strahu od demokratske Ukrajine, na njeno pravo da samostalno odlučuje o vlastitoj budućnosti odgovorila tako što je prvo vojno okupirala, a nakon referenduma o otcjepljenju Krima, koji su Ujedinjene nacije proglasile nevažećim, pripojila svojoj teritoriji ovo crnomorsko poluostrvo.

Ruska vlada je tvrdila da su neonacističke snage preuzele vlast u Kijevu i da nije mogla uskratiti podršku stanovnicima Krima u njihovom pravu na samoopredjeljenje, osporavajući tvrdnje o vlastitoj ulozi u anektiranju suverene ukrajinske teritorije. Uprkos jasnim dokazima o aktivnostima ruskih trupa na Krimu, Kremlj je započeo kampanju negiranja umiješanosti, govoreći o *jedinicama za samoodbranu* koje je formiralo lokalno stanovništvo zbog navodnih prijetnji od ukrajinskih ultranacionalista.

Ruskom aneksijom ukrajinske teritorije prekršena su osnovna načela međunarodnog prava, Povelja Ujedinjenih nacija, kao i bilateralni sporazumi između Ukrajine i Ruske Federacije. Jedan od njih je Budimpeštanski memorandum iz 1994. godine, u kojem je Rusija (zajedno sa Ujedinjenim Kraljevstvom i Sjedinjenim Američkim Državama) garantovala Ukrajini teritorijalni integritet, a kojim je Ukrajina pristala na najveće nuklearno razoružanje u istoriji, predavši 1.300 interkontinentalnih balističkih projektila.

Aneksija Krima iz 2014. godine je u Rusiji stvorila tzv. *Krim efekat* ili *Krim bonus*, kako se naziva rekordna popularnost koju je rusko državno rukovodstvo uživalo među stanovništvom u prvim godinama nakon *ponovnog ujedinjenja*, što je bio opšteprihvaćen narativ za okupaciju Krima.

NEGACIJA – ORIGINALNO POZAJMLJEN KONCEPT

RETORIKA RUSIJE PREMA UKRAJINI

Poput disidentskog filozofa Ivana Iljina, koji je tokom XX vijeka zagovarao fašizam u Rusiji i divio se Hitleru, i Putin već dugo pokazuje želju da obnovi pravoslavno hrišćansko carstvo Rusa – osnovu ruske civilizacije, izgradnjom *ruskog svijeta* koji bi obuhvatio Rusiju, Ukrajinu, Bjelorusiju i etničko-ruske oblasti Kazahstana. Raspad Sovjetskog Saveza je odavno opsesija Vladimira Putina i *najveća katastrofa XX vijeka*, a sadašnja *specijalna vojna operacija* je, uz velikodržavne aspiracije, podstaknuta i donedavnim nejedinstvom i nemogućnošću postizanja konsenzusa oko vitalnih interesa između NATO saveznika i članica EU.

To je suština rata koji se ovih dana vodi u Ukrajini. Nije riječ samo o tome da se Ukrajini zabrani – što je inače pravo svake suverene zemlje – da se učlanjuje u organizacije i saveze kakve želi, pa i u NATO. Rusija se oštro suprotstavlja i članstvu Ukrajine u Evropskoj uniji, iako je Putin početkom 2000-ih godina imao dijametralno drugačije mišljenje o dinamici razvoja odnosa Rusije, njenog *bliskog inostranstva* i Zapada. U tome danas vidi gubitak teritorije u ratu civilizacija – Zapada, sa jedne, i *ruskog svijeta*, sa druge strane. Stoga bi, uz potčinjenu Ukrajinu, na čelu sa novim Janukovičem, Rusija ponovo postala imperija i otvorili bi joj se koridori za dalje djelovanje. Nasuprot tome, prosperitetna i demokratska Ukrajina bi predstavljala problem za Putinov autokratski režim jer bi stanovnici Rusije u neposrednom susjedstvu mogli biti suočeni sa prihvatljivijom realnošću od one koju oni žive.

Rusija je 2007. godine institucionalizovala ovu inicijativu kroz istoimenu fondaciju *Ruskiy Mir* (svijet), koja je mnogo više od brige za kulturno nasljeđe i predstavlja integralni dio javne i otvorene državne politike, uz kombinaciju meke i tvrde moći. Sam Putin je pravdao aneksiju Krima evocirajući taj koncept i pozivajući se na težnju za

obnavljanje jedinstvene široke ruske civilizacije zaštićene od spoljnih (zapadnih) sila.

Još 2013. godine, Putin je iz Kijeva [poručio](#) da Ukrajina stoji pred civilizacijskim izborom: *Mi razumijemo sadašnju realnost po kojoj postoji i ukrajinski i bjeloruski narod, kao i drugi narodi... ali, naravno, u osnovi leže naše zajedničke duhovne vrijednosti koje nas čine jednim narodom.*

Prema njegovim [riječima](#), Ukrajina je neodvojivi dio Rusije, nema tradiciju državnosti i postala je samo oruđe američkog i NATO ekspanzionizma, što predstavlja prijetnju po bezbjednost Rusije. Putin je proveo posljednjih 20 godina vjerujući da Ukrajina nema istorijske niti bilo koje druge predispozicije da bude suverena država, odnosno da bi, u najboljem slučaju, trebalo da bude satelitska država. Majdanska revolucija je okončala svaku nadu da će Kijev ostati proruski, a u zbacivanju Janukoviča Putin je vidio ruku Sjedinjenih Američkih Država i Hilari Klinton. Takođe je počeo da vjeruje sopstvenim propagandistima, Surkovu, Duginu i Kiseljevu da Ukrajinom upravlja nacističko-banderovska hunta. Savršen izgovor za *denacifikovanje* Ukrajine i *specijalnu vojnu operaciju*.

Na Iljinovom konceptu *ugroženosti* sopstvenog naroda i genocida koji se nad njim sprovodi, Putin je, uz podršku Ruske pravoslavne crkve (RPC) i patrijarha Kirila koji rat [pravda](#) održavanjem gej parada i narušavanjem tradicionalnih vrijednosti od strane Ukrajine, ruskom stanovništvu racionalizovao invaziju, njene troškove i posljedice, ističući sposobnost Rusije da se žrtvuje i suoči sa zapadnim dekadentnim vrijednostima i prijetnjama.

Posmatrano iz ugla Crne Gore, čini se da je retorika Putina i njegovih ideologa prihvaćena i od pojedinih srpskih zvaničnika, njihovih ekspanenata u Crnoj Gori, medija i agitatora *srpskog sveta* u agresivnom nastupu prema Crnoj Gori, na šta je Digitalni forenzički centar (DFC) prvi upozoravao u kontinuitetu još od 2018. godine, posebno tokom 2020. i 2021. kada smo uočili jak ruski trag i uticaj na izbore i društveno-političke prilike u zemlji. Operacionalizacija *srpskog sveta* je originalno pozajmljeni koncept Putinove *Evroazijske unije*.

POSMATRANO IZ UGLA CRNE GORE, ČINI SE DA JE RETORIKA PUTINA I NJEGOVIH IDEOLOGA PRIHVAĆENA I OD POJEDINIH SRPSKIH ZVANIČNIKA

RETORIKA SRBIJE KA CRNOJ GORI

Aktivnosti remetilačkih faktora koji djeluju prema Crnoj Gori koordinisane su u značajnoj mjeri iz Moskve, uglavnom posredstvom Srbije kao platforme za realizaciju ruskih interesa i ciljeva na Zapadnom Balkanu. Plasira se dobro osmišljen kvazinacionalistički narativ o potrebi povratka Crne Gore tradicionalnim vrijednostima u okviru šire pravoslavne, panslavističke zajednice. Projekat je preuzet i zasnovan na ruskom konceptu meke moći, a u okviru njega nema mjesta za crnogorski identitet, kulturu i istoriju, a nakon promjene vlasti u Crnoj Gori, pod uticajem Srpske pravoslavne crkve (SPC) koja je u značajnoj mjeri opredjeljivala političku dinamiku vladajuće većine, pod znakom pitanja je i njen građanski koncept, sekularnost i antifašističke vrijednosti na kojima je zasnovana savremena crnogorska država.

CRNA GORA U TRENUTNOJ FAZI, BEZ VLADE I FUNKCIONALNIH INSTITUCIJA, OTVORENA JE ZA DIREKTNI RUSKI UPLIV I UTICAJ NA POLITIČKE TOKOVE

Promjena vlasti 2020. godine otvorila je put malignim ruskim uticajima. Na čelu Skupštine, Ministarstva odbrane i Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB) su akteri čije su aktivnosti u značajnoj diskrepanci sa proklamovanim evropskim i evroatlantskim principima i vrijednostima. Crna Gora u trenutnoj fazi, bez Vlade i funkcionalnih institucija, otvorena je za direktni ruski upliv i uticaj

na političke tokove kroz svoje proksije koji pokrivaju važne pozicije.

Kao što je *ruski mir* dijelom izgrađen na ideji ugroženosti Rusa na teritorijama *bliskog inostranstva*, tako *srpski svet* podrazumijeva narativ o ugroženosti Srba na teritorijama izvan Srbije (*Srbi u rasejanju*), u funkciji njihove homogenizacije, zatim istorijski revizionizam, negiranje nacionalnog identiteta pojedinih naroda u neposrednom susjedstvu i pokušaje njihovog potpunog vezivanja za srpski nacionalni korpus. Jasno se ispoljava i ambicija da se o svim vitalnim pitanjima koja se tiču djelova populacije čiji se pripadnici nacionalno izjašnjavaju kao Srbi, ma gdje oni živjeli, odlučuje u Beogradu.

Po ugledu na ruski Zakon o sunarodnicima (Федеральный закон о государственной политике Российской Федерации в отношении соотечественников за рубежом), Strategiju nacionalne državne politike Ruske Federacije do 2025. godine (Стратегия государственной национальной политики Российской Федерации на период до

2025 года) i druga zakonska i podzakonska rješenja, Srbija je takođe pravno utemeljila politiku prema Srbima u regionu putem ključnih dokumenata, kao što su: Deklaracija o proglašenju odnosa između otadžbine i rasejanja odnosom od najvećeg državnog i nacionalnog interesa (2006), Zakon o dijaspori i Srbima u regionu (2009), Strategija očuvanja i jačanja odnosa matične države i dijaspore i matične države i Srba u regionu (2011), Strategija nacionalne bezbednosti Republike Srbije (2019), Strategija razvoja kulture Republike Srbije od 2020. do 2029.

U suštini, u pitanju je kontinuitet stare hegemonističke ideje o *Velikoj Srbiji*, koja je bila jedan od glavnih uzročnika raspada Jugoslavije i krvavih etničkih sukoba koji su na njoj teritoriji vođeni devedesetih godina prošlog vijeka. Takođe, i jedna i druga država su na sličan način zakonskim i podzakonskim aktima i deklaracijama poduprle širenje ovih ideologija.

Ulogu glavnog političkog promotera [koncepta srpskog sveta](#) dobio je srpski ministar unutrašnjih poslova Aleksandar Vulin, koji je koristio svaku priliku da komentariše dešavanja u Crnoj Gori i oštro kritikuje postupke stare, ali i aktuelne crnogorske vlasti, navodeći da je stvaranje *srpskog sveta* samo pitanje vremena i da se na realizaciji već uveliko radi. Ni ministar bez portfelja u Brnabićkinjoj Vladi, ne skriveni eksponent ruskih interesa, Nenad Popović, nije se ustezao od negativnih komentara na račun Crne Gore.

Pored zvaničnika i medija koji rade u službi *srpskog sveta*, mnogobrojni aktivisti pritom negiraju crnogorski identitet i temeljne vrijednosti crnogorskog antifašizma. Najglasniji zagovornici i tumači ideje stvaranja *srpskog sveta* su Dragoslav Bokan, reditelj i nekadašnji vođa paravojne formacije Beli orlovi, kao i historičari Aleksandar Raković i Čedomir Antić. Oni su i najistaknutiji zagovornici ujedinjenja Crne Gore, Srbije i Republike Srpske u jednu saveznu državu. Za njih su Crnogorci *narod sa mentalnom falinkom*, nastao na [fašističkom modelu](#), Crna Gora je *rasrbljena srpska zemlja* koja treba da se vrati na [fabrička podešavanja](#). U tim krugovima, Crna Gora se naziva [moderni Montenegro](#) zasnovan na mržnji prema srpstvu, koji će se kad-tad vratiti svojim korijenima. Gotovo identična retorika se ispoljava iz Moskve u pravcu Kijeva. Dok su Crnogorci *Đilasova kopilad* i produkt komunizma, Moskva Ukrajinu vidi kao Lenjinovu tvorevinu.

Tako eksplicitni javno saopšteni stavovi podržani su veoma ozbiljnom političkom, medijskom i propagandnom infrastrukturom koja

paralelno djeluje u Srbiji, Republici Srpskoj i Crnoj Gori. Političke partije desne provenijencije, organizacije i udruženja, brojne grupe na društvenim mrežama, djelujući po ruskom modelu, promovišu konzervativne, ekstremno desničarske, antiglobalističke ideje na licemjerman, ideološki površan i konfliktan način, ne prezajući od širenja laži, vrijeđanja i zastrašivanja oponentata. Svi pokušaji suprotstavljanja takvim stavovima izloženi su uvredama u javnim glasilima i na društvenim mrežama, uz prijetnje i nove uvrede na račun Crne Gore i Crnogoraca, sve uz pasivan odnos državnih institucija ili njihovo kampanjsko djelovanje. Ukrajina i Crna Gora su shvaćene kao antiruska, odnosno antisrpska tvorevina, uz konstataciju da su i jedna i druga država zasnovane i stvorene na mržnji, te da u kontinuitetu atakuju na Moskvu, odnosno Beograd.

Zvaničnici, ideolozi i mediji koji oportunistički povlađuju ruskom i proruskom raspoloženju vide multietničke, multikonfesionalne, građanske i antifašističke Ukrajinu i Crnu Goru kao prijetnje svojim velikodržavnim projektima – *ruskom miru*, odnosno *srpskom svetu*. Stvaranjem fiktivnog i vještačkog neprijatelja pravdaju se agresija i miješanje u unutrašnja pitanja suverenih država pod plaštom zaštite svog naroda. U Crnoj Gori se po toj matrici djeluje već duže vrijeme.

U Rusiji narativ *Neće se dozvoliti genocid nad ruskim narodom u Ukrajini* konstruisan je na zloupotrebi jasno definisanog termina *genocid*, a takvom konfabulacijom se dodatno legitimiše agresija. U toj akciji *zaštite* za pet dana rata poginulo je više civila nego što je Rusa i Ukrajinaca izgubilo živote tokom 2021. godine u Donbasu – ukupno 18. U toku 2020. godine taj broj je iznosio 26, prema izvještajima Ujedinjenih nacija.

Ne treba zaboraviti ni djelovanje RPC odnosno SPC, koje po sličnom modelu nastupaju u Rusiji, odnosno Srbiji i Crnoj Gori. SPC u Crnoj Gori i Ruska pravoslavna crkva Moskovskog patrijarhata (RPC-MP) u Ukrajini imaju sličan nastup u odgovarajućem informativnom prostoru Crne Gore i Ukrajine. Operacije SPC imaju za cilj da potkopaju pro-NATO i prozapadne inicijative, slično djelovanju RPC-MP u Ukrajini. I SPC i RPC-MP negiraju postojanje crnogorskog, odnosno ukrajinskog identiteta i nastoje da potkopaju suverenitet Crne Gore i Ukrajine. SPC uz pomoć RPC pokušava da podrije Crnogorsku pravoslavnu crkvu (CPC), kojoj negira čak i pravo na postojanje, baš kao što je RPC kroz RPC-MP pokušala da podrije autokefalnu Pravoslavnu crkvu Ukrajine.

Podređenost i usaglašenost Srpske pravoslavne crkve sa Putinovom agendom se jasno vidi i kroz [izjavu](#) mitropolita crnogorsko-primorskog Joanikija od 13. marta, kada je u svojoj *besjedi* istakao da su *događaji u Ukrajini posljedice bezbožništva koje se bilo ukorijenilo*, optužujući za to protestantsku Evropu iz koje je *došlo zlo bezbožništva, ateizma i komunizma*. Tom prilikom ni u jednoj rečenici nije osudio rusku agresiju na suverenu zemlju u kojoj se, po njemu, *pravoslavni narod međusobno zavadio*, a iznio je i direktnu negaciju Crne Gore ističući da je da je ona nečija projekcija *Crna Gora je projektovana da bude mala Ukrajina*. Ovakva formulacija previđa i legitimishe *ukrajinski scenario* u Crnoj Gori sa ključne pozicije SPC u Crnoj Gori.

Za razliku od SPC, koja bespogovorno aminuje Putinove napore da izbriše Ukrajinu, mitropolit Onufrije, poglavar Ukrajinske pravoslavne crkve Moskovske patrijaršije već je dva puta osudio Putina i [pozvao](#) ga da zaustavi *bratoubilački rat*.

Poput Joanikija i mitropolit Amfilohije je jedan od onih koji je dominantno uticao na nacionalnu, vjersku i političku podjelu u Crnoj Gori, a ostaće upamćena njegova izjava da Crnogorci ne postoje i da su *komunistički nakot ili kopilad* – floskula kojom se sugerishe da je Crnogorce kao naciju tek poslije Drugog svjetskog rata proglasio Milovan Đilas. Poput negiranja Crnogoraca, pokojni mitropolit vidi Ukrajinu integralnim dijelom Rusije, uz [riječi](#):...*mitropolit Dimitrije šalje ga u današnju Ukrajinu, ondašnju Rusiju, a i današnju Rusiju ako Bog da*. Iako stav prema komunizmu redovno iskazuju, RPC i SPC ne odustaju od njegovog totalitarnog programa: jedinstvo vođe, Partije i naroda da se u mijenja jedinstvom autoritarnog vođe, Crkve i naroda – kao otpor uticaju *bezbožne* i *trule* Evrope, odakle su stigli demokratija, liberalizam i slobodna misao.

Ulogu SPC u promovisanju ruskog uticaja naznačio je i Evropski parlament u svojoj [Rezoluciji](#) o stranom uplitanju u demokratske procese, usvojenoj 9. marta.

POPUT JOANIKIJA I MITROPOLIT AMFILOHIJE JE JEDAN OD ONIH KOJI JE DOMINANTNO UTICAO NA NACIONALNU, VJERSKU I POLITIČKU PODJELU U CRNOJ GORI

ALTERNATIVNO SHVATANJE NACIZMA

Posljednjih godina je u retorici ruskog i srpskog političkog i ideološkog establišmenta postalo uobičajeno da se riječi fašizam i nacizam koriste kada se govori o Ukrajini, odnosno Crnoj Gori.

To se može razumjeti ako se uzme u obzir da u tom rječniku pomenute kvalifikacije uopšte ne znače ono što zvanično znače u akademskim krugovima i definicijama propisanim relevantnim konvencijama. Naprotiv, vrlo često imaju dijametralno suprotno značenje.

Njemački nacizam je proizašao iz straha da *Drugi* (niži narodi po shvatanju sljedbenika ove ideologije) ne postanu slični njima i *Arije-vce* unište iznutra. To je ključna dijagnoza nacističkog antisemitizma. Nacizam u modernom rusko-srpskom diskursu je drugačiji: on ne naglašava strah od drugog, on naglašava istovjetnost. Vjeruje se da su Ukrajinci i Crnogorci (kao i Bjelorusi) isto što i Rusi odnosno Srbi, pa svako odstupanje od te paradigme treba kazniti i nazvati *pravim imenom*. U tom diskursu postoji strah da *Isti* ne postanu *Drugi* – tj. Ukrajinci i Crnogorci, odnosno da ne istupe iz kategorije sunarodnika, propisane projektima *ruskog* i *srpskog sveta* i zakorače ka anglosaksonskom svijetu, tražeći demokratiju i ističući svoju posebnost. To je srž rusko-srpske propagande o navodnom ukrajinskom i crnogorskom nacizmu. Nacističkim nazivaju sve što je jednostavno ukrajinsko, odnosno crnogorsko: jezik, kultura, identitet.

Važno je pomenuti i drugi razlog etiketiranja Ukrajine kao nacističke države – neonacistički bataljon Azov, koji se profilisao kao takav zločinima tokom 2014. godine i ruske okupacije Krima. Danas pripadnici Azova obučavaju civile i sami učestvuju u odbrani zemlje od strane agresije. Ipak, da li je to dovoljno da bi Ukrajina bila nacistička država? Statistika kaže da se jedan Jevrej, čija je porodica spoznala pravo značenje Holokausta, nalazi na položaju predsjednika Ukrajine, sa 73% osvojenih glasova na izborima 2019. godine. Tokom parlamentarnih izbora iste godine, desničarska partija *Svoboda* dobila je 2,13% glasova i nalazi se daleko ispod cenzusa.

Takođe, nakon zbacivanja Janukoviča i formiranja vlasti 2014. godine, ni *Svoboda* ni *Desni sektor*, kao desničarske partije nijesu prešle cenzus, pa je vlada formirana bez učešća desnice. U maju 2014. godine, na predsjedničkim izborima na kojima je Porošenko odnio pobjedu, dva ultradesna kandidata uzela su manje od 1% glasova.

Ako uporedimo te brojke sa demokratijama poput Njemačke ili Francuske, gdje AfD i Nacionalni front imaju mnogo više uspjeha, da li tom logikom možemo tretirati ove dvije države kao fašističke?

Je li zaista problem ukrajinski fašizam? Putinov intelektualni vodič je Ivan Iljin, kojeg često citira, a čija djela se ponovo štampaju i nude na čitanje ruskoj javnosti i vojsci. Nakon što su ga prognali iz Sovjetskog Saveza u ranim 20-im godinama XXI vijeka, Iljin je zastupao rusku varijantu fašizma: država kao organska zajednica koju vodi svemoćni vladar i u kojoj je sloboda to da znaš gdje ti je mjesto. Za Iljina (i Putina) svrha izbora je da izraze kolektivnu podršku vođi, a ne da ga izaberu. Stav da izbori imaju dekorativni karakter u Rusiji preuzima i Putinov dugogodišnji ideolog i operativac Vladislav Surkov, [tvrdeći](#) da je Rusija *država novog tipa u kojoj je potpuno izgubljeno interesovanje za diskusije kakva treba da bude demokratija i treba li ona uopšte da postoji.*

Kad Putin govori o *denacifikaciji* Ukrajine, treba imati u vidu i njegovu podršku brojnim konzervativnim i nacističkim pokretima širom Evrope, koje je od 2014. godine opsluživao novcem i pružao jaka *medijska leđa* zajedno sa Vladislavom Surkovim.

Aleksandar Dugin, zagovornik fašizma, nekada opskurni akademik i marginalizovani filozof, a danas Putinov dvorski filozof i autor ruske neoimperijalističke politike, vjerno slijedi Iljinove korake, govoreći o nezavisnoj Ukrajini kao prijatnijoj ruskoj civilizaciji i pozivajući na aneksiju Ukrajine kao ključnom preduslovu ostvarivanja evroazijskog imperijalističkog projekta.

Svaka takozvana istina jeste stvar vjerovanja. Tako vjerujemo u ono što radimo i vjerujemo u ono što govorimo. I to je jedini način određenja istine. Imamo dakle svoju posebnu rusku istinu koju morate prihvatiti – govorio je Dugin. Ruska istina je prikladan mit kojim se želi pravdati Putinova imperijalistička vizija. Gotovo identično shvatanje ima i Dragoslav Boka, ideolog *srpskog sveta*, koji je u nedavnom intervjuu za portal [Borba](#) pozvao na stvaranje *zajedničkog srpskog narativa koji bi trebalo da predstavlja nacionalni orijentir svim Srbima u regionu i šire.* U to shvatanje inkorporira se mitska prošlost kao temelj sadašnjem djelovanju i o Crnoj Gori se govori kao o dijelu Zapada koji atakuje na

STAV DA IZBORI IMAJU DEKORATIVNI KARAKTER U RUSIJI PREUZIMA I PUTINOV DUGOGODIŠNJI IDEOLOG I OPERATIVAC VLADISLAV SURKOV

Moskvu i Beograd, što se karakteriše kao *protivprirodni blud*. I jednom i drugom istorija predstavlja duhovni resurs, izvor slika i referenci po kojima bi trebalo mijenjati sadašnjost.

Poput Rusije, gdje su od 2012. rehabilitovani konzervativci, desničari i zagovornici fašističke ideologije na državnim televizijama, sličan trend se primjećuje i kada je u pitanju Srbija, gdje se na raznim TV kanalima, poput *TV Happy* daje prostor pomenutim negatorima Crne Gore. Još jedna paralelna linija koja se prožima u negatorskom diskursu jeste shvatanje demokratije kao zapadne tvorevine u cilju slabljenja Rusije i Srbije. Neprijateljstvo Zapada nije bilo pitanje onoga što zapadni akter radi, već onoga kako je Zapad prikazan. Tako se multietnička, multikonfesionalna, građanska i antifašistička Crna Gora razumije kao eufemizam za antisrpsku Crnu Goru.

OSTALE ZAJEDNIČKE KONFABULACIJE

Kao što je stav zvanične Srbije da Srbija nikada nikoga nije napala, tako i Rusi imaju svoju *rusku istinu* koju ruski zvaničnici, mediji, aktivisti i paramilitarne grupe neumorno ponavljaju, a potiče od Ivana Iljina. Iljin je tvrdio da Rusija živi samoodbranu, odnosno da je *svaka akcija samo opravdani ruski odgovor na stalnu spoljnu prijetnju dekadentnog Zapada*. Svako osvajanje i širenje teritorije bilo je iz potrebe samoodbrane. Usvajanje takve paradigme i strategije *negiranja očiglednog* bilo je vidljivo najprije kroz tvrdnje Kremlja da Rusija ni na koji način nije umiješana u otimanje Krima, iako su ruski vojnici paradirali tim poluostrvom, a potom i u [izjavi](#) ruskog ministra spoljnih poslova Lavrova da *Rusija nije ni napala Ukrajinu*. Takođe, Rusija nije učestvovala u ratu u Donbasu, na istoku Ukrajine. Ta verzija još uvijek važi. Spontano se digao narod, a oružje je *oteo od neprijatelja, ruske uniforme kupljene su u prodavnicama*. Dva mjeseca pred februarsku invaziju na Ukrajinu slušali smo Putina, Lavrova i njima potčinjene glasnogovornike da Rusija nema ni najmanju namjeru da bilo koga napadne, a da je nagomilavanje trupa uz granicu sa Ukrajinom njena unutrašnja stvar, regularna vježba i manevri – dosta slične poruke su se mogle čuti i 2014. godine. Sa druge strane, američki predsjednik Bajden i ostali zapadni zvaničnici bili su predmet podsmijeha, čak i u određenim proruskim medijima u Crnoj Gori, usljed konstantnog ukazivanja na opasnost od napada. Kada je već bilo izvjesno šta se događa, naredni stepen propagande je bio da Ukrajinci sami sebe

granatiraju, što je narativ preuzet sa našeg podneblja – Bošnjaci su sami sebe napadali na Markalama.

Takođe, postoji nekoliko nedosljednosti rusko-srpske propagande prema Ukrajini, odnosno Crnoj Gori – ukrajinsko i crnogorsko društvo je puno nacionalista, ali ukrajinska i crnogorska nacija ne postoje; dešava se jezička asimilacija Srba i Rusa u Crnoj Gori i Ukrajini, ali crnogorski i ukrajinski jezik ne postoje. Istovremeno, iskazuju se aspiracije iz Moskve i Beograda da i jedna i druga država budu dio šire ruske, odnosno srpske zajednice. U paradigmi *srpskog sveta* i *ruskog mira*, Cr-

U PARADIGMI SRPSKOG SVETA I RUSKOG MIRA, CRNOGORCI I UKRAJINCI POSTAJU TAOCI SPOLJNE POLITIKE DRUGIH DRŽAVA

nogorci i Ukrajinci postaju taoci spoljne politike drugih država. Njihova posebnost i individualnost se gube i ne priznaju, ali se itekako ističu kao pojave koje navodno ugrožavaju Srbe i Ruse. Istovremeno, to navodno ugrožavanje se koristi kao opravdanje za miješanje Srbije i Rusije u unutrašnja pitanja Crne Gore i Ukrajine i pokušaje prekrajajnja njihovog spoljnopolitičkog kursa.

ANALOGIJA UKRAJINA-KOSOVO

U Putinovom obraćanju od 21. februara, u kojem je najavio priznanje Luganske (LNR) i Donjecke Narodne Republike (DNR), bilo je riječi o zaštiti lokalnog stanovništva od genocida, zaustavljanju nacionalističke vlade koja je van kontrole, afirmaciji ljudskih prava, a pomenuto je i NATO bombardovanje SR Jugoslavije i podrška Kosovu kao dodirna tačka i opravdanje za buduće poteze Rusije.

Po njegovom mišljenju, čini se da je NATO izmislio genocid na Kosovu da bi legitimisao svoju intervenciju; sada on radi isto – ako Zapad može da prekroji granice za Kosovo, onda i Rusija može da prekroji granice Ukrajine i prizna DNR i LNR u istočnoj Ukrajini.

Rusko shvatanje *rata NATO protiv SR Jugoslavije* prilično je drugačije od shvatanja mnogih zapadnih zemalja, koje ga vide kao humanitarnu intervenciju u cilju spriječavanja genocida, uprkos izostanku odobrenja Savjeta bezbjednosti UN. Ipak, treba naglasiti da je NATO u vojnu akciju krenuo tek nakon više mjeseci pregovora sa tadašnjim

jugoslovenskim vrhom i predsjednikom Slobodanom Miloševićem, koji su propali u Rambujeu.

Jugoslavija je bila stalna referentna tačka u govorima Putina i Lavrova, posebno tokom *Euromajdanske revolucije* 2013-2014, kojom je svrgnut ukrajinski lider Viktor Janukovič, korumpirani i nepotistički ruski saveznik. Putin je bio ubijeden da je *Euromajdan* organizovan od strane *bezumnih agenata globalne seksualne dekadencije čiji su postupci ugrozili nedužni ruski nacionalni organizam*, a ne građana Ukrajine, pa su državni mediji u kontinuitetu puštali snimke bombardovanja Beograda i drugih gradova. Tvrdnjama da su svi koji se

KREMLJ TAKOĐE JASNO ŽELI DA UKLONI VLADU ZELENSKOG U KIJEVU, KAO ŠTO JE, PO NJEGOVOM MIŠLJENJU, ZAPAD, A NE NAROD, ZBACIO MILOŠEVIĆA

politički usprotive zapravo strani agenti, Putin je locirao svu odgovornost za ruske probleme van granica svoje države. Neprekidne tvrdnje Kremlja o genocidu u Donbasu i stvaranju izbjegličke krize izgledaju kao očigledni naponi da se referiše na akcije Zapada na Kosovu. Ovo preslikavanje se takođe može vidjeti u vojnoj taktici Kremlja, sa udarima širom Ukrajine na infrastrukturne i vojne ciljeve, baš kao i tokom NATO bombardovanja SR Jugoslavije. Kremlj takođe jasno želi da ukloni vladu Zelenskog u Kijevu, kao što je, po njegovom mišljenju, Zapad, a ne narod, zbacio Miloševića. U ostvarivanju tog cilja, Rusija je intenzitetom i zločinima već premašila akcije NATO.

POZICIONIRANJE SUBJEKATA U CRNOJ GORI

Ruska invazija na Ukrajinu dodatno je ogolila proruske strukture u Crnoj Gori. Nakon ruskog priznavanja separatističkih oblasti na istoku Ukrajine, a zatim i početka ruske agresije, oglasili su se i politički subjekti u Crnoj Gori. Značajan dio crnogorskih političara stao je na proevropsku i prozapadnu stranu, dijeleći osude za rusku agresiju sa zapadnim partnerima. Međutim, veliki je broj političkih subjekata, analitičara i aktivista koji to nijesu uradili.

Prvi se, nekoliko sati nakon obje Putinove odluke, sa podrškom Ukrajini oglasio predsjednik Crne Gore Milo Đukanović, koji je osudio akte o priznanju Donjecka i Luganska kao nezavisnih entiteta. Predsjednik Crne Gore je takođe istakao da Crna Gora ponavlja nedvosmislenu podršku nezavisnosti, teritorijalnom integritetu i suverenitetu Ukrajine u okviru njenih međunarodno priznatih granica. Đukanović je najoštrije osudio i vojnu agresiju Rusije protiv Ukrajine.

Oglasilo se i Ministarstvo vanjskih poslova (MVP) Crne Gore ocjenom da odluke Rusije predstavljaju kršenje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Ukrajine, sporazuma iz Minska i međunarodnog prava. MVP je snažno osudilo rusku agresiju.

Ministarstvo odbrane Crne Gore je osudilo kako su prvobitno kazali *nepromišljenu* rusku agresiju. Takođe, njihove reakcije su bile dosta rjeđe i blaže u odnosu na Ministarstvo vanjskih poslova.

Sve partije opozicije kao i GP URA iz doskorašnje vladajuće koalicije su takođe javno osudile rusku invaziju. Socijaldemokratska partija (SDP) je i predložila rezoluciju povodom napada Rusije na Ukrajinu o kojoj će se razmatrati u Skupštini. Predlog rezolucije su potpisala 44 poslanika.

Podršku Ukrajini dao je i vicepremijer i predsjednik GP URA Dritan Abazović. Abazović je ocijenio da odluke Ruske Federacije, u odnosu na Ukrajinu, kojima se priznaju samoproглаšene Donjecka i Luganska oblast, narušavaju bezbjednost i međunarodno pravo. On je izrazio žaljenje što je Rusija izabrala rat u XXI vijeku. Međutim, treba istaći da je Abazović samo dan kasnije prisustvovao skupu na kojem su bili

gotovo svi poznati ruski eksponenti u Crnoj Gori koji su snažno podržali rusku agresiju.

SJEDJENJE NA DVIJE STOLICE

Zdravko Krivokapić se od dolaska na funkciju predsjednika Vlade Crne Gore predstavljao kao prozapadno orijentisani političar, ali i kao neko ko želi da gaji prijateljske odnose sa svima, uključujući i Rusiju. Krivokapić, ministri u njegovoj vladi, ali i pojedini konstituenti parlamentarne većine, pokušavaju da od početka *sjede na dvije stolice*. U javnim nastupima svi su se deklarirali kao proevropski političari i iskreni partneri Zapada koji snažno podržavaju ulazak Crne Gore u Evropsku uniju. Međutim, u praksi su uglavnom omogućavali jačanje Putinovog uticaja na Balkanu i u Crnoj Gori.

Kada je u pitanju rat u Ukrajini, Krivokapić i njegovi najvjerniji podržavaoci iz parlamentarne većine, Demokrate, ostali su dosljedni kon-

tinuitetu nemanja jasnog stava kojim bi stali na stranu zapadnih partnera i osudili agresiju Rusije. Ni Krivokapić, ni lider Demokrata Aleksa Bečić se nijesu oglasili nakon Putinovog priznavanja separatističkih republika u Donbasu. Nakon što je Rusija pokrenula agresiju na Ukrajinu, Krivokapić i Demokrate su se oglasili putem Tvitera. Oni nijesu jasno osudili rusku invaziju. Ne spominjući agresiju, Krivokapić i Bečićeve Demokrate su

NE SPOMINJUĆI AGRESIJU, KRIVOKAPIĆ I BEČIĆEVE DEMOKRATE SU POZVALE NA MIR I DIJALOG, UZ NJIMA SVOJSTVENU OPASKU DA STOJE ZAJEDNO SA CRNOGORSKIM SAVEZNICIMA

pozvale na mir i dijalog, uz njima svojstvenu opasku da stoje zajedno sa crnogorskim saveznicima.

Iako su iz Vlade saopštili da će usaglasiti politiku sa EU prema Rusiji, sjednica Vlade, održana 17. marta, na kojoj se odlučivalo o sankcijama Rusiji je prekinuta kada se raspravljalo o toj tački dnevnog reda. Premijer Zdravko Krivokapić je tražio da ovu odluku ne donosi Vlada nego Ministarstvo vanjskih poslova kao način da skine odgovornost sa sebe, nakon čega je došlo do rasprave i prekida sjednice.

Ovakvo ponašanje Zdravka Krivokapića i Demokrata nije začuđujuće ako uzmemo u obzir njihovu bliskost sa Srpskom pravoslavnom

crkvom u Crnoj Gori koja je direktno zaslužna za širenje ruskog uticaja u zemlji.

To se jasno pokazalo samo tri dana od početka ruske invazije. SPC je u Podgorici, 27. februara, organizovala litiju povodom dana Svetog Simeona Mirotočivog Nemanjića, a na toj litiji su prisustvovali najviši predstavnici Demokratske Crne Gore. U procesiji su učestvovali i članovi proruskog motorističkog društva *Noćni vukovi*, kao i pripadnici Miholjskog zbora, udruženja koje je osnovao pop SPC Mijajlo Backović.

Osim uobičajene religijske procesije, litija je imala i političku konotaciju. Dok se u njegovoj pozadini vijorila zastava carske Rusije, mitropolit SPC Joanikije je govorio da je mitropolit kijevski i cijele Ukrajine Onufrije na velikom raspeću i da se nada da će sačuvati kanonsko jedinstvo Ukrajinske pravoslavne crkve. Treba istaći da Onufrije nije sveštenik Ukrajinske pravoslavne crkve već Ruske pravoslavne crkve u Ukrajini.

Socijalistička narodna partija (SNP) je od izglasavanja nepovjerenja Vladi Zdravka Krivokapića u centru pažnje. Ta partija je odlučila da podrži ideju formiranja manjinske vlade koju bi predvodio Dritan Abazović. Ulazak SNP kao prosrpske partije u vladu koju čine URA i partije manjinskih naroda za cilj ima i smanjivanje tenzija i podjela u društvu. Međutim, prioriteti SNP za ulazak u tu vladu, koja bi prema tvrdnjama mandataru trebalo da bude proevropska i prozapadna, i čiji je cilj da odblokira proces pregovora sa EU, se u značajnoj mjeri poklapaju sa programskim prioritetima proruskog Demokratskog fronta (DF), ali i smijenjene vlade Zdravka Krivokapića. Prioriteti SNP su potpisivanje Temelnog ugovora sa SPC, popis stanovništva, kao i pridruživanje Crne Gore inicijativi *Otvoreni Balkan*. Nijedan od tih prioriteta nije od ključne važnosti za napredovanje Crne Gore na njenom evropskom putu. Osim ovih prioriteta SNP, njihovo neosuđivanje ruske agresije u velikoj mjeri limitira konstruktivnu ulogu u evroatlantskim nastojanjima mandataru Abazovića. Lider SNP Vladimir Joković ni desetog dana rata nije mogao konkretno odgovoriti da li Rusija vrši invaziju.“

OSIM UOBIČAJENE RELIGIJSKE PROCESIJE, LITIJA JE IMALA I POLITIČKU KONOTACIJU

RUSKA DESTABILIZACIJA CRNE GORE

Najdirektniji politički eksponent rusko-srpskog djelovanja u političkom životu Crne Gore je Demokratski front, koalicija koja okuplja programski raznorodne partije (Nova srpska demokratija, Demokratska narodna partija i Pokret za promjene), čiji pojedini konstituenti nastupaju sa otvoreno nacionalističkih, prosrpskih i proruskih pozicija. Aktivnosti ove političke organizacije u potpunosti su usaglašene sa zvaničnim stavovima Moskve i Beograda, a saradnja se ostvaruje u direktnim kontaktima sa različitim ruskim subjektima i predstavnicima vlasti u Srbiji.

Demokratski front se nije pretjerano oglašavao povodom ruske agresije u Ukrajini. Saopštenja tog političkog saveza i njegovih lidera uglavnom su pratila narativ o licemjerstvu zapadnih zemalja i prozapadnih stranaka u Crnoj Gori zbog pozivanja na poštovanje suvereniteta i teritorijalnog integriteta Ukrajine, dok isti ne poštuju suverenitet i teritorijalni integritet Srbije. Međutim, da DF i dalje snažno sprovodi rusku politiku u Crnoj Gori najbolje pokazuje njegovo trenutno djelovanje. DF je već organizovao *upozoravajuće blokade glavnih puteva* u zemlji zbog najave formiranja manjinske vlade. Takođe, DF blokira i rad institucija, tačnije Skupštine, a tu su i konstantne prijetnje nemirima.

Osim Andrije Mandića i Milana Kneževića, koji su već dobro poznati po svojim vezama sa Moskvom, vrlo je važno istaći i ulogu Strahinju Bulajića, potpredsjednika Nove srpske demokratije, koji je nakon parlamentarnih izbora 2020. godine izabran za potpredsjednika Skupštine Crne Gore, da bi nakon razrješenja Alekse Bečića došao na poziciju vršioca dužnosti predsjednika Skupštine Crne Gore. Ta pozicija je od ključnog značaja za formiranje manjinske vlade. Bulajić je najavio da neće zakazati sjednicu Skupštine na kojoj bi se izabrao novi predsjednik te najviše zakonodavne institucije u zemlji, a nakon toga i manjinska vlada Dritana Abazovića. Bulajić ovim postupkom direktno blokira rad institucija i produžava institucionalnu krizu koja traje već duži period.

Strahinja Bulajić je još od ranije poznat po antizapadnim i proruskim stavovima. U svojim čestim intervjuima za (pro)srpske i ruske medije, on demonstrira rigidnost ličnih stavova i opredjeljenja političke strukture koju predstavlja. Bulajić nije ublažio antizapadnu i dominantno prorusku retoriku ni nakon izbora u rukovodstvo najvišeg zakonodavnog organa, uprkos proklamovanim strateškim opredjeljenjima Crne Gore, koja su potvrđena i Sporazumom koji su neposredno poslije parlamentarnih izbora potpisali lideri tri pobjedničke koalicije.

Stavovi Bulajića su uvijek veoma precizno i dosljedno harmonizovani sa stavovima Moskve i Beograda. S tim u vezi, naveo je da su obje nacije – crnogorska i ukrajinska formirane pod patronatom komunističkih vlasti u XX vijeku kao proizvod ideoloških eksperimenata, uz tvrdnju da su na prostoru današnje Crne Gore nastale prve srpske države i srpska crkva, odnosno na prostoru Ukrajine prva ruska država i ruska crkva.

U septembru 2014. Bulajić je bio učesnik međunarodnog skupa u Moskvi posvećenog tradicionalnim porodičnim vrijednostima, koji je sponzorisao ruski milijarder Konstantin Malofejev, blizak ruskom predsjedniku Putinu. Malofejevu je 2015. godine zabranjen ulazak u Crnu Goru nakon što se našao na spisku ruskih državljana pod sankcijama Evropske unije zbog aneksije Krima. Bulajić je tokom proteklih godina imao frekventnu komunikaciju sa ruskim predstavnicima kao i eksponentima ruske politike u Crnoj Gori.

Kada je u pitanju trenutna situacija, Bulajić se 20. februara 2022. godine, u Danilovgradu, sastao sa ruskim obavještajcima Spoljne obavještajne službe (SVR) Viktorom Antipinom i Aleksandrom Perišovim. Antipina je Ministarstvo vanjskih poslova Crne Gore 4. marta proglasilo za *personu non grata*. U saopštenju MVP-a se navodi da je razlog protjerivanja *procjena relevantnih bezbjednosnih organa u Crnoj Gori o aktivnostima ruskog diplomate koje su u suprotnosti sa Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima*. Djelovanje Bulajića nakon preuzimanja pozicije prvog čovjeka Skupštine se direktno poklapa sa ruskim ciljevima u Crnoj Gori. Rusija pokušava da destabilizuje Crnu Goru i region, kroz razne vidove institucionalnih i vaninstitucionalnih blokada. Takođe i kroz umanjivanje svakog vida demokratizacije zemlje, i dezinformacione kampanje koje za cilj imaju da unesu podjele i podstaknu sukobe u društvu.

Demokratski front je 24. februara takođe organizovao protest upozorenja. Lideri te partije i njihove pristalice su blokirali sve ključne saobraćajnice u zemlji kao upozorenje za eventualno formiranje manjinske vlade. Lideri Demokratskog fronta sve češće prijetu/upozoravaju da u Crnoj Gori vrlo lako može doći do nemira i sukoba. Stoga je indikativno pomenuti da je jedan od lidera DF Milan Knežević, govoreći o

STAVOVI BULAJIĆA SU UVIJEK VEOMA PRECIZNO I DOSLJEDNO HARMONIZOVANI SA STAVOVIMA MOSKVE I BEOGRADA

situaciji između Ukrajine i Rusije u emisiji *Načisto* na TV *Vijesti*, kazao da je zabrinut da će ova kriza imati refleksije i na ugrožavanje eventualnog građanskog mira i stabilnosti u Crnoj Gori, a da ne govori o ekonomskim parametrima. Upravo je to i jedan od ciljeva Rusije. Kremlju je u ovom trenutku neophodno da se destabilizuje i spriječi formiranje bilo kakve vlade u Crnoj Gori, koja bi zemlju ponovo približila evroatlantskoj zajednici. Rusiji bi eventualni nemiri i sukobi u Crnoj Gori, ali i regionu, služili za skretanje pažnje sa dešavanja u Ukrajini.

Treba napomenuti da Rusija svoj uticaj u Crnoj Gori u ovim trenucima snažno širi i kroz organizacije i eksponente koji nijesu pripadnici političkih partija. U sklopu te mreže postoji veći broj nevladinih organizacija, udruženja i bratstava koja su bliska SPC. Tu su i mediji, koji direktno plasiraju dezinformacije i propagandu sa ruskih medija koje kontroliše Kremlj. Mijajlo Backović i Igor Damjanović su 16. februara imali sastanak u Ambasadi Rusije u Podgorici. Backović se smatra osobom koja je ključna veza između pravoslavnih bratstava i SPC. Igor Damjanović je nakon toga otputovao za Rusiju i ključni je čovjek koji plasira propagandu u Crnoj Gori, koja dolazi direktno iz ruskih institucija i medija. Kada su proruskije organizacije u pitanju, posebno se ističu *Noćni vukovi*, bratstva Tvrdoš i Stupovi. Upravo su te organizacije, bliske SPC, okosnica protesta podrške Rusiji koji se organizuju u gradovima Crne Gore od početka ruske invazije. Treba istaći da su *Noćni vukovi* bili jedna od poluga koje je Putin koristio tokom aneksija Krima. Saradnja te ultradesničarske grupacije i predsjednika Rusija je na Krimu bila zapažena i nakon 2014. godine. Očigledno je da su sada preuzeli sličnu ulogu i u Crnoj Gori. Crnogorski ogranak *Noćnih vukova* je osnovan 1. septembra 2014. godine, sa sjedištem u Podgorici, a DFC je pisao o toj organizaciji u studiji o ruskom uticaju u Crnoj Gori. Protesti podrške Rusiji se osim u Crnoj Gori organizuju i Srbiji.

MEDIJI U CRNOJ GORI U SLUŽBI RUSKE PROPAGANDE

Odmah nakon što je Rusija napala Ukrajinu intenzivirale su se i aktivnosti medija pod kontrolom Kremlja, ali i njihovih vjernih sljedbenika u Crnoj Gori. Svakodnevno plasiranje narativa, propagande i dezinformacionih kampanja ima za cilj da se iskrivi slika stvarnosti i obmane javnost. Brojne narative i niz sumnjivih informacija, video snimaka i fotografija koji su se pojavljivali u ruskim državnim medijima prenosili su i određeni crnogorski i regionalni mediji.

Na rusku propagandu ubrzo su djelovale pojedine zemlje pojedinačno, a zatim i čitava Evropska unija koja je uvela zabranu ruskih državnih medija poput *RT* i *Sputnika*, što je potez bez presedana protiv medijske mašinerije Kremlja. Sankcijama Evropske unije pridružile su se i društvene mreže Fejsbuk, Tviter, kao i platforma Jutjub.

Za razliku od Evropske unije i društvenih mreža koji se snažno zalažu za zaustavljanje širenja ruske propagande ili barem ublažavanja njihovih efekata, u Crnoj Gori ona doživljava svoj procvat. Iako u Crnoj Gori nema registrovane redakcije nekog od vodećih ruskih medija, to ne umanjuje značaj i efikasnost ruske propagande na ovom prostoru. Putem određenih portala i TV stanica šire se informacije precizno i

**PUTEM ODREĐENIH PORTALA
I TV STANICA ŠIRE SE
INFORMACIJE PRECIZNO I
DOSLJEDNO HARMONIZOVANE
SA STAVOVIMA ZVANIČNE
MOSKVE**

dosljedno harmonizovane sa stavovima zvanične Moskve. U Crnoj Gori rusku propagandističku misiju u prvom redu obavljaju portali *IN4S* i *Borba*, prepoznati po širenju narativa i dezinformacija. U trenutnoj situaciji ruske agresije na Ukrajinu *IN4S* i *Borba* svakodnevno objavljuju članke upitnog sadržaja, kojima se veliča ruska moć i pravdaju ratna dejstva.

Sadržaj koji se plasira u ovim medijima obiluje senzacionalizmom, lažnim vijestima i dezinformacijama i u direktnoj je korelaciji sa narativima koji se plasiraju iz Moskve. Digitalni forenzički centar je [analizirao](#) obmanjujuće narative koji najčešće originalno potiču sa *Sputnika* ili *RT*,

a koje su ovi portali uveliko širili. Glavni i osnovni postulat izvještavanja ovih medija je da se riječ agresija ili rat ne spominju. Proruski mediji preferiraju izraze *specijalna vojna operacija* ili *kriza u Ukrajini*, upravo onako kako to nazivaju ruski državni vrh i ruski državni mediji. U ovim medijima najčešće se može naći sadržaj koji veliča Rusiju i Vladimira Putina, a u negativan kontekst stavlja Ukrajinu i Zapad, dodatno optužujući

SVE AKTIVNOSTI RUSKIH I PRO-RUSKIH MEDIJA OSTALE SU NESANKCIONISANE I IZVAN NEOPHODNE PAŽNJE NADLEŽNIH INSTITUCIJA U CRNOJ GORI

Zapad da je ugurao Ukrajinu u sukob. Insistira se na ruskoj vojnoj nadmoći sa ciljem demoralisanja Ukrajinaca, naglašavaju se njihovi gubici ili slabosti, ali i ističe da Ukrajinci i vlast u Kijevu sprovode genocid nad stanovništvom u Donbasu. Kolumnisti koji pišu za *IN4S* i *Borbu* potenciraju negiranje ukrajinskog identiteta i prikazivanje Ukrajine kao komunističke tvorevine, što je slično sa isticanjem

da je crnogorski identitet izmišljen, da su ga izmislili komunisti i da je Crna Gora vještačka tvorevina.

Ipak, sve aktivnosti ruskih i pro-ruskih medija ostale su nesankcionisane i izvan neophodne pažnje nadležnih institucija u Crnoj Gori. Iako je ministarka javne uprave, digitalnog društva i medija Tamara Srzentić poručila da snažno podržava odluku Evropske unije da obustavi distribuciju ruskih medija *Russia Today* i *Sputnik* i najavila da će Vladi predložiti usvajanje Zaključaka o pridruživanju Crne Gore odluci EU i preporuka Agenciji za elektronske medije (AEM) i Agenciji za elektronske medije i poštansku djelatnost (EKIP) da shodno svojim nadležnostima donesu odluku u skladu sa stavom Vlade i Savjeta EU, do toga nije došlo. Naime, Vlada Crne Gore nije donijela odluku o obustavi distribuciju ruskih medija, jer je prijedlog Ministarstva povučen sa dnevnog reda sjednice nakon što je procijenjeno da neće imati potrebnu većinu za usvajanje. Očigledno neodgovorno ponašanje i indiferentan stav članova Vlade u tehničkom mandatu na manipulisanje informacijama i nemogućnost zarobljenih institucija i agencija da djeluju, doprinosi nastavku širenja ruske propagande i degradiranju Crne Gore kao buduće članice EU.

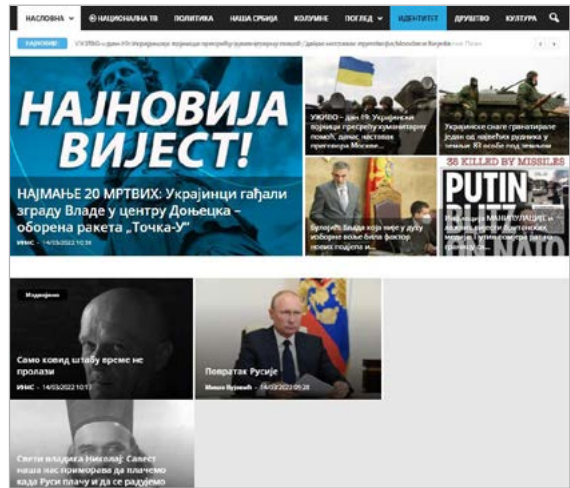
U Crnoj Gori problem nikada nijesu bili zvanični kanali ruske državne propaganda, poput navedenih sankcionisanih medija od strane EU, već njihova neformalna i nezvanična krila – u prvom planu *IN4S*, koji je prema podacima SimilarWeb treći najčitaniji portal u Crnoj

Gori. Taj medij, od početka ruske agresije na Ukrajinu, rasplamsava mržnju, podržava ratna dejstva, relativizuje i opravdava agresiju i napad na suverenu državu i targetira neistomišljenike. Takođe, izaziva i podstiče mržnju po osnovu nacionalne pripadnosti, što je u Crnoj Gori zabranjeno i Ustavom i Krivičnim zakonikom, kao i Zakonom o javnom redu i miru, *čestitajući* rođendan osuđenom ratnom zločincu Ratku Mladiću.

Iako u impresumu *IN4S* piše da je glavni i odgovorni urednik Feliks Savon, za urednika portala slovi Gojko Raičević koji se tako i predstavlja u javnosti. Raičević je i ovlašćeno lice u istoimenoj nevladinoj organizaciji koja je osnovana još 2009. godine, a prema podacima iz registra NVO pored njega je među osnivačima i sadašnji rektor Univerziteta Crne Gore i predsjednik Izvršnog odbora Matice srpske Vladimir Božović.

Božović važi za ključnog čovjeka ruskih i srpskih operacija sračunatih na pretvaranje Crne Gore u dio *srpskog sveta*, a njegov govor sa jedne konferencije u Beogradu iz 2015. godine dospio je u fokus javnosti nakon što je postao rektor Univerziteta. U tom govoru Božović poručuje da je *kulturno osvajanje temeljnije*, te da je *najvitalniji prorusk društveni organizam u Crnoj Gori Srpska pravoslavna crkva*, nakon čega daje instrukcije Moskvi kako da efektivnije ostvari svoj uticaj u Crnoj Gori.

Mediji u Crnoj Gori koji su pod uticajem Rusije plasiraju vijesti koje se kroje po mjeri ruskih interesa, a javnost na taj način dobija nepouzdanе informacije. Takva izvještavanja i propagandne aktivnosti medija imaju za cilj da opravdaju poteze Vladimira Putina, a da sa druge strane uniže Ukrajinu i njene zapadne partnere. Neadekvatan odgovor nadležnih institucija Crne Gore na djelovanje ovih medija povećava zabrinutost zbog mogućnosti manipulisanja crnogorskom javnošću i diskreditacije Crne Gore kao članice NATO i ozbiljnog kandidata za članstvo u EU. Zato je potrebno da Vlada Crne Gore i nadležne institucije usklade politiku sa Evropskom unijom, odmah reaguju, suspenduju ruske medije,

Skrinšot naslova na portalu *IN4S*

ali i medije u Crnoj Gori koji su *eho* ruskih državnih medija i na taj način obustave distribuciju sadržaja kojim se šire manipulacije Kremlja i podržava agresor.

TEMA BROJ JEDAN I NA DRUŠTVENIM MREŽAMA

Tenzije i sukobi na relaciji Ukrajina-Rusija, priznavanje nezavisnosti samoproglašanih republika Luganska i Donjecka od strane Putina i ruska agresija na Ukrajinu događaji su koji su izazvali ogromnu pažnju i na društvenim mrežama.

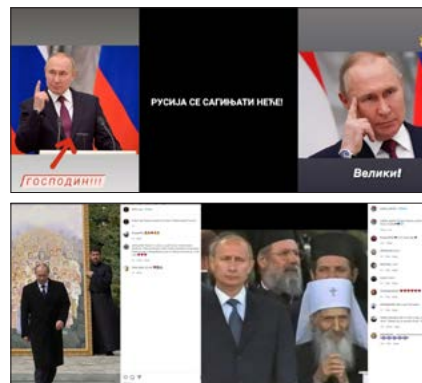
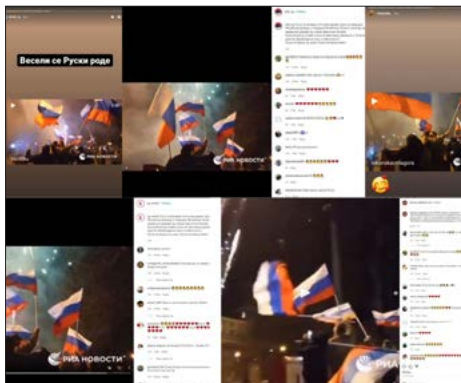
Ovi događaji nesumnjivo su podijelili korisnike društvenih mreža, pa se tako uočavaju oni koji pozdravljaju Putinov potez i oni koji oštro osuđuju ovakvu politiku Rusije prema Ukrajini. Fokus analize je na aktivnostima na društvenim mrežama onih koji zauzimaju stranu Rusije, veličaju njene poteze i čestitaju nezavisnost samoproglašanih republika, teritorija na istoku Ukrajine koje su pod kontrolom proruskih separatista.

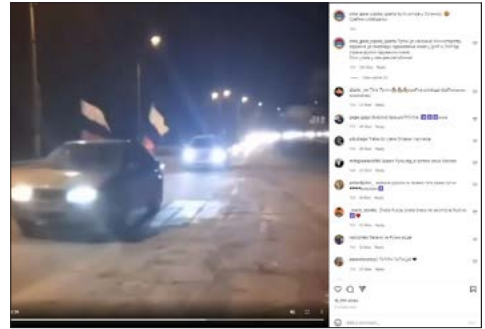
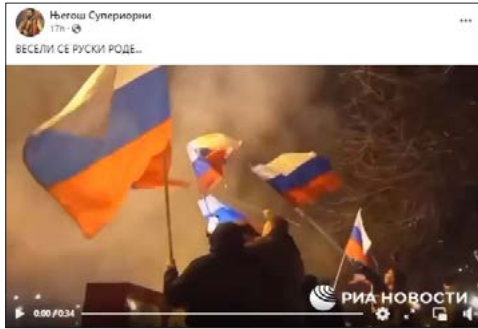
Posebno aktivne na Instagramu bile su nacionalističke stranice koje pozivaju na proteste Demokratske Crne Gore i litije u Crnoj Gori i protiv se formiranju manjinske vlade. Na Instagram stranicama *cg_revolt*, *crna_gora_srpska_sparta*, *etnarh_cg*, *obnova_njegoseve_cg*, *otporcg*, *rodoljublje_*, *srbi_cg*, *udar_cg* dijeljeni su snimci slavlja iz Donjecka i Luganska koje je napravio ruski medij *RIA Novosti*.

Neki od već pomenutih profila i stranica su napravili i paralele sa Crnom Gorom i litijama, pa tako slike i video snimke prate opisi: *auto-litije*, *veseli se ruski rode* i *srećna sloboda*. Na ovim, ali i mnogim drugim

Skrinšot objava Instagram stranica (lijevo)

Skrinšot objava veličanja Rusije i Putina (desno)

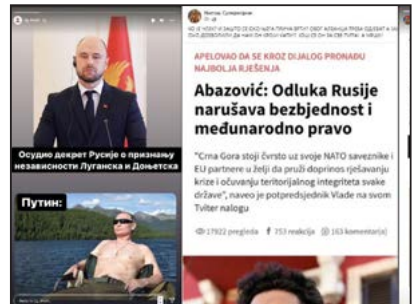
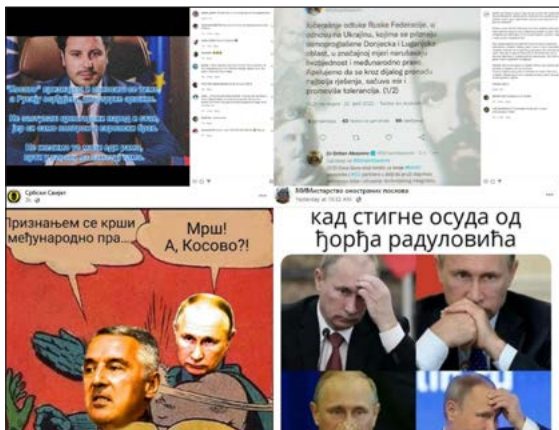
Skrinšot objava na kojima se slavlje DNR i LNR poredi sa Crnom Gorom

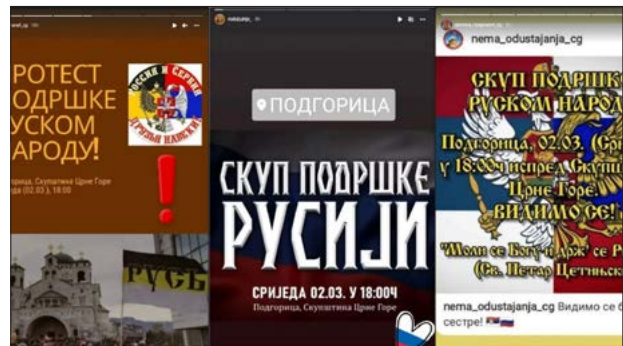
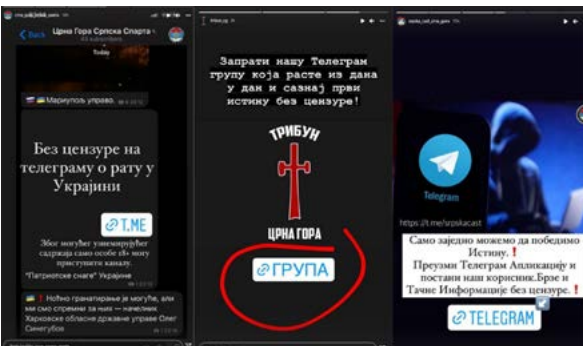
stranicama veliča se Rusija i lik i djelo Vladimira Putina i čestita se ruskoj braći na sticanju nezavisnosti.

Nakon što su se predsjednik Crne Gore Milo Đukanović, potpredsjednik Vlade Dritan Abazović i ministar vanjskih poslova Đorđe Radulović oglasili i osudili poteze Rusije i podržali Ukrajinu, postali su žrtve osuda, uvreda i ismijavanja od strane nacionalističkih profila i mim stranica na Fejsbuku i Instagramu. Govor mržnje upućen potpredsjedniku Vlade Dritanu Abazoviću obuhvatao je vrijeđanje na nacionalnoj osnovi, što dodatno podstiče već postojeće netrpeljivosti.

Aktivnosti ovih stranica i profila posebno su intenzivirane nakon što je Rusija otpočela invaziju na Ukrajinu. Uočena je grupa Instagram stranica koje koordinisano djeluju dijeleći isti sadržaj s ciljem pružanja podrške Rusiji i *bratskom pravoslavnom ruskom narodu*. Ove stranice svakodnevno na

Skrinšot objava na Instagramu i Fejsbuku za Đukanovića, Abazovića i Radulovića

Skrinšot poziva za Telegram grupe (slika lijevo)

Pozivi Instagram stranica na skup podrške Rusiji (slika desno)

Instagramu objavljuju informacije o dešavanjima u Ukrajini i napredovanju ruske vojske. Ipak, zbog sve češćeg označavanja i uklanjanja propagandnog, lažnog i uznemiravajućeg sadržaja od strane Instagrama ove stranice prelaze na Telegram. Instagram stranice *tribun_cg*, *crna_gora_srpska_sparta*, *srpska_cast_crna_gora*, *srbi_cg* i *obnova_njegoseve_cg* pozivaju svoje pratioce da se priključe njihovim Telegram grupama gdje mogu bez cenzure pratiti sadržaje o ratu u Ukrajini. Neke od ovih Telegram grupa broje i preko tri hiljade članova što još više povećava zabrinutost zbog mogućnosti manipulisanja informacijama i širenja ruske propagande.

POZIVI NA SKUPOVE PODRŠKE RUSIJI

Nakon što je Rusija izvršila napad Ukrajinu, u Crnoj Gori su održani skupovi podrške Ukrajini, ali i skupovi sa kojih je upućena podrška Rusiji i Vladimiru Putinu. Pomenute Instagram stranice redovno su objavljivale pozive za skupove podrške Rusiji i bratskom ruskom narodu, koji su organizovani u Nikšiću, Baru i Podgorici. Na skupovima koji nijesu bili brojčano veliki skandiralo se Rusiji i njenom predsjedniku Vladimiru Putinu, a pjevalo se i *srpskom Kosovu*. Pripadnici nacionalnih srpsko-ruskih organizacija Sedmi bataljon, Zavjetnici Tvrdoš, Stupovi i grupa koja sebe naziva slobodnim građanima dali su podršku Rusiji u ratu koji vodi protiv Ukrajine. Okupljeni na ovim skupovima su nosili ruske i srpske trobojke, zastave Ruske imperije i četničke zastave sa mrtvačkom glavom, ali i transparente

sa natpisima *Moli se Bogu, drži se Rusije i Srbi u Crnoj Gori, Rusi u Ukrajini*. Pored nedvosmislene podrške Rusiji, na skupovima su Sjedinjene Američke Države i druge zapadne države označene kao globalno zlo, koje je unijelo sjeme razdora među pravoslavnim narodima i koje su Ukrajinu gurnule u bratoubilački rat. Okupljeni su poručili Vladimiru Putinu da ne smije dozvoliti fašistima i nacistima da učine šta su naumili, ali i izrazili nadu da će im Putin kao čuvar pravoslavlja vratiti Kosovo. Primjetno je dakle, da su se narativi o Ukrajini kao nacističkoj tvorevini i srpskom Kosovu i narativ da je Zapad kriv za izbijanje rata iz ruskih i proruskih medija preselili i na ulice gradova Crne Gore.

Crnogorski ogranak motorističke grupe *Noćni vukovi* takođe je iskazao podršku Rusiji na skupu održanom u Podgorici. Vođa ruskog moto-kluba *Noćni vukovi* Aleksandar Zaldostanov Hirurg na svom Fejsbuk profilu [podijelio je](#) snimak sa skupa podrške Rusiji iz Podgorice, na kojem se vide članovi crnogorskih *Noćnih vukova* koji govore: *Braćo, mi smo uz vas*. Jedan od osnivača crnogorskog ogranka Vukoman Bulatović je na svom Fejsbuk profilu objavio da ne postoji nikakva radost zbog ruskog napredovanja u Ukrajini, jer je svaki pravoslavac u svijetu tužan zbog rata dva bratska naroda, ali postoji radost zbog snage ruske vojske koja je u stanju da stane na put nametanju zapadnog viđenja demokratije i slobode. Bulatović u svojoj objavi plasira sad već dobro poznati narativ da su države članice NATO svesrdno gurnule Ukrajinu u krvavi sukob i stradanje. Iako *Noćni vukovi* tvrde da su njihovi ciljevi njegovanje i čuvanje pravoslavne vjere, humanitarni rad, očuvanje multietničkog sklada i promocija zdravih stilova života, njihove aktivnosti ukazuju da su dio mreže ruskog uticaja i propagande koju ruske vlasti

Noćni vukovi sa skupa podrške Rusiji u Podgorici (slika lijevo)

Velimir Kasalica i Veliša Kadić (sa lijeve strane) sa skupa podrške Rusiji u Podgorici (slika desno)

koriste kao sredstvo za postizanje ciljeva ruske spoljne politike. Njihova poruka je *Molite se Bogu i držite se Rusije*. Na jednom od skupova održanih u Podgorici, podršku Rusiji zajedno sa *Noćnim vukovima* pružio je i Vladimir Vuković, nekadašnji eksterni konsultant Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta na čijem čelu je Vesna Bratić. Ministarstvo je raskinulo konsultantski ugovor sa Vukovićem zbog upornog ignorisanja upozorenja zbog ponašanja na društvenim mrežama.

VUKOVIĆ JE NA SVOM FEJSBUK PROFILU SLAVIO OSUĐENOG RATNOG ZLOČINCA RATKA MLADIĆA

Vuković je na svom Fejsbuk profilu slavio osuđenog ratnog zločinca Ratka Mladića.

Pored *Noćnih vukova* na skupu podrške Rusiji u Podgorici prisustvovao je i Velimir Kasalica, rukovodilac Društva crnogorsko-ruskog prijateljstva Sveti Georgije iz Nikšića o kojem je DFC već pisao u studiji *Uloga Rusije na Balkanu: slučaj Crne Gore* kao o nevladinoj organizaciji kroz

koju se vrši ruski uticaj u Crnoj Gori. Kasalica je na skupu podrške Rusiji bio zajedno sa novinarkom i dopisnikom srpskog portala *Večernje novosti* Velišom Kadićem. Analiza Fejsbuk profila pokazuje da se Kasalica može vidjeti u društvu predsjednika opštine Nikšić Marka Kovačevića, urednika proruskog portala *IN4S* Gojka Raičevića, rektora Univerziteta Crne Gore Vladimira Božovića i sveštenstva Srpske pravoslavne crkve.

Pored društva crnogorsko-ruskog prijateljstva Sveti Georgije, oglasilo se i Društvo crnogorsko-ruskog prijateljstva Petar I čiji je osnovni cilj da čuva i unaprjeđuje, kroz vjekove sticane bratske odnose crnogorskog i ruskog naroda. Društvo je saopštilo da svi njegovi odbori na opštinskom i lokalnom nivou u Crnoj Gori daju punu podršku akciji ruske vojske u Ukrajini s ciljem da obezbijedi sigurnost granica svoje države i naroda Ruske Federacije. Udruženje se snažno zalagalo da Crna Gora ne postane NATO članica, a predsjednik Društva Gojko Tomašević je član Kozačkog centra za Balkan sa činom kapetana i nosilac značajnih kozačkih odlikovanja. Tomašević je za rad u Društvu Petar I od Ambasade Rusije u Crnoj Gori nagrađen medaljom Dana pobjede nad fašizmom. O aktivnostima udruženja kroz koje se vrši ruski uticaj DFC je pisao u studiji *Uloga Rusije na Balkanu: slučaj Crne Gore*.

Kada govorimo o ruskoj agresiji na Ukrajinu i skupovima podrške Rusiji u Crnoj Gori, važno je spomenuti i ime Venjamin Striga o čijim aktivnostima i uticaju u Crnoj Gori smo pisali u studiji o ruskom uticaju. Striga je snažno zastupao interese političkih partija i organizacija koje

su se borile protiv ulaska Crne Gore u NATO i profilisao se kao veliki podržavalac i poštovalac protestnih litija Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori i pokojnog mitropolita Amfilohija. Iako je Striga iznenada napustio Crnu Goru neposredno nakon parlamentarnih izbora u oktobru 2016. godine i pokušaja terorizma on je nastavio sa propagandom putem svog Fejsbuk profila. To se uočava i sada tokom ruske agresije na Ukrajinu. Striga je 25. februara, dan nakon što su održane blokade u organizaciji Demokratskog fronta, na svom Fejsbuk profilu [objavio](#) da su ljudi u Crnoj Gori masovno uzeli zastave Rusije i Donjecke Narodne Republike i organizovali akciju *protiv izdaje* – protiv formiranja pronatovske vlade, dodajući da je izašlo 11 hiljada ljudi što je puno za tako malu zemlju. Samo dan kasnije on [piše](#) da predsjednik Crne Gore Milo Đukanović pljuje na protestne skupove za podršku Rusiji i Donjeckoj Narodnoj Republici i govori o navodnoj diskriminaciji Rusa (*skromnih, običnih ljudi koji dovode djecu na more*) u Crnoj Gori. On je 4. marta [objavio](#) da je Srbija izašla na ulice, a za njom i Crna Gora da iskaže podršku Rusiji, poručujući da američko-evropski nacizam neće proći. Vrlo je indikativno da se Striga u danima kada Rusija vrši invaziju na Ukrajinu bavi Crnom Gorom, pokušavajući da kroz svoje propagandne objave ukaže na dešavanja u Crnoj Gori i lažno predstavi raspoloženje naroda u Crnoj Gori u odnosu na Rusiju.

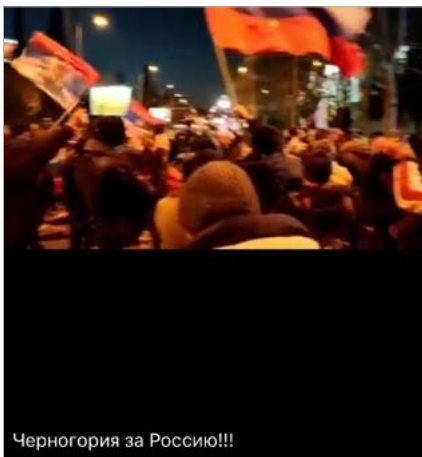
**VRLO JE INDIKATIVNO
DA SE STRIGA U DANIMA
KADA RUSIJA VRŠI
INVAZIJU NA UKRAJINU
BAVI CRNOM GOROM,
POKUŠAVAJUĆI DA KROZ
SVOJE PROPAGANDNE
OBJAVE UKAŽE NA
DEŠAVANJA U CRNOJ
GORI I LAŽNO PREDSTAVI
RASPOLOŽENJE NARODA
U CRNOJ GORI U ODNOSU
NA RUSIJU**

MUŠKA DRŽAVA (МУЖСКОЕ ГОСУДАРСТВО) U CRNOJ GORI

I pored određenih crnogorskih medija, SPC i njima bliskih organizacija, ruski predsjednik Vladimir Putin ipak može računati i na podršku još nekih grupa. Jedna od najglasnijih – i najbizarnijih – koje su ovih dana ustale u odbranu ruskog predsjednika i njegove vojne *operacije* u susjednoj državi je *Muška država*.

Radi se o onlajn grupi rasista, homofoba i ženomrzaca koja je u prošlosti bila toliko toksična i destruktivna da ju je čak i Moskva službeno zabranila u oktobru prošle godine. Ruski sudovi su proglasili *Mušku državu* ekstremističkom organizacijom i zabranili joj svako djelovanje, no njen je čelnik pobjegao iz Rusije u Podgoricu, odakle je grupa nastavila svoje širenje mržnje, koje proteklih dana ima oblik slavljenja ruske invazije i širenja dezinformacija o ratu u Ukrajini.

Muška država započela je svoje postojanje kao zatvorena grupa na društvenoj mreži VKontakte. Osnovao ju je 2016. godine bodibilder Vladislav Pozdnjakov, a potencijalni članovi grupe morali su ispunjavati stroge kriterijume za članstvo. U ruskim medijima se [povezuju](#) sa ruskom Federalnom službom bezbjednosti (FSB).

Osim *Muške države* koja ima 62.000 pretplatnika, grupa svoje aktivnosti koordiniše kroz još pet kanala na Telegramu. Sam čelnik grupe, Pozdnjakov, ima oko 83.000 sljedbenika na svom privatnom kanalu.

Pozdnjakov se od februara ove godine nalazi u Podgorici, a sa svog Telegram kanala, koji broji 83.000 članova, iz dana u dan *izvještava* o događajima na frontu. Ipak, često se osvrne i na lokalne aktivnosti u Crnoj Gori, komentarišući skupove podrške Rusiji, kojima prisustvuje. Takođe, prenosi poruke podrške lokalnih crnogorskih aktera Rusiji.

Indikativno je da se vođa ove sada proputinovske ekstremne organizacije doselio u Crnu Goru, baš u trenutku društveno-političke krize, kada je ruski upliv kroz institucije i van njih vidljiviji nego ikada, a pripadnici proruskog DF najavljuju blokade i zabrinutost da će *ova kriza imati refleksije i na ugrožavanje eventualnog građanskog mira i stabilnosti u Crnoj Gori*.

Skrišot objava sa Telegram grupe Vladislava Pozdnjakova

IMPLIKACIJE NA REGION

Zaoštravanje odnosa između Rusije i Zapada u kontekstu rata u Ukrajini moglo bi se, pored nekadašnjih republika SSSR-a, a današnjih članica NATO i Evropske unije, reflektovati i na region Zapadnog Balkana, koji je tradicionalna neuralgična tačka evropske bezbjednosti. Važan segment strategije povratka sfera uticaja izgubljenih nakon Hladnog rata jesu prorusk snage u bivšim jugoslovenskim republikama, čiju ulogu međunarodna zajednica često zanemaruje. Stoga je najbolji način za razumijevanje uloge koju Rusija ima u svom bliskom inostranstvu i na prostoru Zapadnog Balkana, ali i uopšte za projekciju njene moći teza da Rusija svoje susjede vidi ili kao neprijatelje ili kao vazale – vazale kontroliše, a neprijatelje politički i vojno zastrašuje. Moguća ulazna kapija u region bi, prema tome, mogla biti Srbija koja, kao ni Rusija, nije prihvatila teritorijalne gubitke iz devedesetih godina i koja po istoj ma-

ODBIJANJEM DA PODRŽI DEMOKRATSKE PRINCIPLE I VRIJEDNOSTI, ZVANIČNA SRPSKA POLITIKA VRATILA SE NA POLAZIŠTA MILOŠEVIĆEVE POLITIKE SA POČETKA DEVEDESETIH GODINA

trici dovodi u pitanje nezavisnost država sukcesora Jugoslavije, preuzimajući ulogu koju Rusija ima u Ukrajini od 2014. godine.

U tom smislu je moguće izvesti vrlo jasnu analogiju između Sovjetskog Saveza i Jugoslavije (*SSSR u malom*), odnosno Rusije i Srbije kao njihovih najvećih država, gdje se podrazumijeva da Moskva, odnosno Beograd polažu istorijsko pravo na sfere uticaja u njihovom susjedstvu.

Srbija se u svijetlu ratnih zbivanja u Ukrajini našla u delikatnoj poziciji, pokušavajući da manevriše između ruskih interesa i Zapada. Iako je osudila ugrožavanje teritorijalnog integriteta Ukrajine i podržala usvajanje rezolucije UN-a kojom se osuđuje ruska agresija, Srbija je jedina evropska država koja, uz Bjelorusiju, nije uvela sankcije Rusiji. Odbijanjem da podrži demokratske principe i vrijednosti, zvanična srpska politika vratila se na polazišta Miloševićeve politike sa početka devedesetih godina i svrstala se na stranu ubilačke i agresivne ruske politike. Invazija na Ukrajinu uvela je nove okolnosti, pa je prepoznatljivija srpska pozicija *sjedjenja na dvije stolice* izgubila na značaju, što bi,

ukoliko se ta država ne okrene Zapadu i ubrzanoj evropskoj integraciji, za posljedicu moglo imati zastoje u njenom pregovaračkom procesu sa Evropskom unijom, ali i jednu vrstu dublje političke izolacije.

Kremlj direktno i indirektno, putem svojih proksija na Balkanu, podriva šanse zemalja regiona za članstvo u NATO, dok prema Evropskoj uniji ima dvosmislen stav, uz promovisanje savezništva sa Rusijom kao političke, vojne i ekonomske alternative Zapadu. Rusija bi preko svojih ključnih eksponenata u regionu Zapadnog Balkana i proksija za destabilizaciju drugih država, mogla izazvati nestabilnost sa dubljim bezbjednosnim implikacijama, u cilju preusmjerenja pažnje Zapada (NATO) na ovaj dio evropskog kontinenta. U tom smislu, ne treba zanemariti ocjene analitičara da se nakon napada na Ukrajinu, može očekivati da Rusija počne proizvoditi haos na Zapadnom Balkanu, budući da se od eskalacije krize u Ukrajini može pratiti i radikalizacija na prostoru zapadnobalkanskih država, najprije imajući u vidu ponašanje Milorada Dodika, koje je skoro dovelo do tačke dezintegracije Bosne i Hercegovine i potencijalno otvorilo novi front.

ZAKLJUČCI

Suvereno pravo Ukrajine da odabere spoljnopolitički pravac i napusti narativ o istorijskom i duhovnom jedinstvu sa Rusijom sudarili su se sa Putinovim konceptom *države-civilizacije*, definisanom kao protivteža (liberalnom, individualističkom, materijalističkom, *trulom*) Zapadu kao dominantnoj drugoj realnosti. Rezultat: *denacifikacija* Ukrajine i *zaštita ruskog stanovništva od genocida* koji nad njima navodno sprovodi (aktuelni) ukrajinski režim.

Ruska agresija na Ukrajinu izazvala je dramatičnu promjenu u pristupu Zapada Rusiji i trasirala je put stvaranju novog svjetskog poretka. *Specijalna vojna operacija (kako je u Kremlju nazivaju)* ne samo što nije dobila obrise blickriga, kako je to planirano, već je je ujedinila evroatlantsku zajednicu. NATO je dobio novi *raison d'être* i podsticaj za dalju ekspanziju.

Rusija godinama u regionu Zapadnog Balkana sprovodi svoju strategiju hibridnog djelovanja, posebno u odnosu na one države u kojima Srbija, kao ključni ruski partner, ostvaruje jak politički i vjerski uticaj – Bosnu i Hercegovinu gdje podržava secesionističku politiku, i Crnu Goru u kojoj Rusija preko domaćih eksponenata, te srpskih obavještajnih, paramilitarnih, parapolitičkih i crkvenih struktura pokušava da izazove nestabilnost kreirajući i eksploatišući unutrašnje krize, zastoje i disfunkcionalnost institucija.

U kontekstu rata u Ukrajini i periodu nestabilnosti, te očiglednog malignog stranog uticaja na dešavanja u Crnoj Gori, kojem pogoduju ambivalentni stavovi i pozicioniranje pojedinih političkih aktera čije su aktivnosti u značajnoj diskrepanci sa proklamovanim evropskim i evroatlantskim principima, postoji bojazan da bi Rusija putem svojih eksponenata upravo ovdje mogla da otvori novo krizno žarište u cilju skretanja pažnje sa sopstvenih aktivnosti i dobijanja manevarskog prostora.

Crna Gora u trenutnoj fazi, bez Vlade i funkcionalnih institucija, otvorena je za direktni ruski upliv i uticaj na političke tokove kroz njene proksije koji pokrivaju važne pozicije.

Pored zvaničnika iz Crne Gore i susjedstva koji rade u službi *srpskog sveta*, mnogobrojni aktivisti pritom negiraju crnogorski identitet i temeljne vrijednosti crnogorskog antifašizma. Za njih su Crnogorci *narod sa mentalnom falinkom* nastao na fašističkom modelu, Crna Gora je *rasrbljena srpska zemlja* koja treba da se vrati na *fabrička podešavanja*. U tim krugovima, Crna Gora se naziva *moderni Montenegro* zasnovan

na mržnji prema srpstvu, koji će se kad-tad vratiti svojim korijenima. Gotovo identična retorika se ispoljava iz Moskve u pravcu Kijeva. Dok su Crnogorci *Đilasova kopilad* i produkt komunizma, Moskva Ukrajinu vidi kao Lenjinovu tvorevinu. Ukrajina i Crna Gora su shvaćene kao antiruska, odnosno antisrpska tvorevina, uz konstataciju da su i jedna i druga država zasnovane i stvorene na mržnji, te da u kontinuitetu atakuju na Moskvu, odnosno Beograd.

Zvaničnici, ideolozi i mediji koji oportunistički povlađuju ruskom i proruskom raspoloženju vide multietničke, multikonfesionalne, građanske i antifašističke Ukrajinu i Crnu Goru kao prijetnje svojim velikodržavnim projektima – *ruskom miru*, odnosno *srpskom svetu*. Stvaranjem fiktivnog i vještačkog neprijatelja pravdaju se agresija i miješanje u unutrašnja pitanja suverenih država pod

plaštom zaštite svog naroda. U Crnoj Gori se po toj matrici djeluje već duže vrijeme.

Takođe, veoma je indikativno da se vođa *Muške države*, ekstremne desničarske proputinovske organizacije doselio u Crnu Goru, koji se u ruskim medijima dovodi u vezu sa FSB-om, baš u trenutku društveno-političke krize, kada je ruski upliv kroz institucije i van njih vidljiviji nego ikada, a pripadnici proruskog

DOK SU CRNOGORCI ĐILASOVA KOPILAD I PRODUKT KOMUNIZMA, MOSKVA UKRAJINU VIDI KAO LENJINOVU TVOREVINU

DF najavljuju blokade i zabrinutost da će *ova kriza imati refleksije i na ugrožavanje eventualnog građanskog mira i stabilnosti u Crnoj Gori*.

Za razliku od Evropske unije i društvenih mreža koji se snažno zalažu za zaustavljanje širenja ruske propagande ili bar ublažavanja njihovih efekata, u Crnoj Gori ona doživljava svoj procvat. U Crnoj Gori rusku propagandističku misiju u prvom redu obavljaju portali *IN4S* i *Borba*, prepoznati po širenju narativa i dezinformacija, precizno i dosljedno harmonizovanim sa stavovima zvanične Moskve. U trenutnoj situaciji ruske agresije na Ukrajinu *IN4S* i *Borba* svakodnevno objavljuju propagandne članke, kojima se veliča ruska moć i pravdaju ratna dejstva. U Crnoj Gori nikad nijesu problem bili zvanični kanali ruske državne propagande, poput *RT* ili *Sputnjika*, već njihova neformalna i nezvanična krila – poput *IN4S*, koji je treći najčitaniji medijski portal u Crnoj Gori. Taj medij, od početka ruske agresije na Ukrajinu, rasplamsava mržnju, podržava ratna dejstva i funkcioniše kao platforma za širenje ratne propagande Kremlija. Njihovo izvještavanje i propagandne aktivnosti

imaju za cilj da opravdaju poteze Vladimira Putina, a da sa druge strane unize Ukrajinu i njene zapadne partnere. Neadekvatan odgovor nadležnih institucija Crne Gore na djelovanje ovog i sličnih medija povećava zabrinutost zbog mogućnosti manipulisanja crnogorskom javnošću i diskreditacije Crne Gore kao članice NATO i ozbiljnog kandidata za članstvo u EU. Iako je iz Ministarka javne uprave, digitalnog društva i medija rečeno da se ne *smije dozvoliti da se u Crnoj Gori šire dezinformacije i propaganda kojom se pokušava opravdati napad na Ukrajinu*, institucije Crne Gore nijesu preduzele adekvatne mjere da to realizuju. Zato je potrebno da Vlada Crne Gore i nadležne institucije usklade politiku sa Evropskom unijom, odmah reaguju, suspenduju ruske medije, ali i medije u Crnoj Gori koji su *eho* ruskih državnih medija, u prvom redu IN4S, te na taj način obustave distribuciju sadržaja kojim se šire manipulacije Kremlja i podržava agresor.

Zato je potrebno da Vlada Crne Gore i nadležne institucije usklade politiku sa Evropskom unijom, odmah reaguju, suspenduju ruske medije, ali i medije u Crnoj Gori koji su *eho* ruskih državnih medija, u prvom redu IN4S, te na taj način obustave distribuciju sadržaja kojim se šire manipulacije Kremlja i podržava agresor.

Ne treba ispustiti iz vida ni Srpsku pravoslavnu crkvu, koja od 2020. godine igra važnu ulogu u formulisanju unutrašnjih pitanja Crne Gore, a djeluje u koordinaciji sa patrijarhom Kirilom iz Moskve i aminuje razaranja Ukrajine. Nedavne riječi mitropolita Joanikija su do kraja ogolile proruski i antidržavni karakter SPC u Crnoj Gori. To se pokazalo i u slučaju priznanja autokefalnosti Ukrajinske pravoslavne crkve kada se svrstala sa Moskvom, protiv vaseljenskog patrijarha.

Ipak, kriza je imala i nekoliko pozitivnih implikacija na Crnu Goru. Ogoljela je ulogu Srpske pravoslavne crkve kao agenta *ruskog mira* i *srpskog sveta*, koja je konačno i sa relevantne adrese kao što je Evropski parlament prepoznata kao destabilizujući faktor na Balkanu, koja djeluje u simfoniji sa Ruskom pravoslavnom crkvom i ni u jednom momentu nije dovela u pitanje Putinovu neoimperijalističku politiku. Osim SPC, na vidjelo su izašli i drugi Putinovi agitatori, koje će u kontekstu dinamike involviranosti Zapada u regionu izvjesno doživjeti svoju regresiju. Ruska agresija će zasigurno ujediniti sve zapadne snage kako u Crnoj Gori, tako i u regionu i ubrzati i pospješiti evroatlantske integracije. Postojeća kriza i članstvo u NATO iziskuju postojanje jasne procrnogorske i proevropske vlade koja neće tolerisati aktivnosti ruskih i

NEDAVNE RIJEČI MITROPOLITA JOANIKIJA SU DO KRAJA OGOLILE PRORUSKI I ANTIDRŽAVNI KARAKTER SPC U CRNOJ GORI

srpskih agenata, kao što je to slučaj od decembra 2020. godine i koja će osigurati dugoročnu stabilnost Crne Gore, kao preduslova za buduće članstvo u EU.

Aktuelna globalna kriza nakon invazije Rusije na Ukrajinu potencirala je značaj crnogorskog članstva u NATO, ali je bacila i dodatno svjetlo na unutrašnje slabosti koje su odraz političke, nacionalne i socijalne fragmentacije i kontinuiranog upliva malignog uticaja spolja. Nesumnjivo je da je rat u Ukrajini produbio polarizaciju u crnogorskom društvu, a činjenica da se na vlasti (iako u tehničkom mandatu) nalaze i snage privržene politici Vladimira Putina dodatno usložava aktuelni politički i bezbjednosni trenutak.

RUSKA AGRESIJA ĆE ZASIGURNO UJEDINITI SVE ZAPADNE SNAGE KAKO U CRNOJ GORI, TAKO I U REGIONU I UBRZATI I POSPJEŠITI EVROATLANTSKE INTEGRACIJE

Imajući u vidu moguće negativne implikacije ruske invazije na Ukrajinu, ali i sve implikacije opsežne kampanje koja je proteklih nekoliko godina vođena prema Crnoj Gori iz Rusije i njenog ključnog partnera u regionu Srbije, ne može se isključiti mogućnost dodatnog usložavanja političkih, bezbjednosnih, ekonomskih i socijalnih prilika u Crnoj Gori.

Radi sprječavanja malignog uticaja i negativnih scenarija koji se u posljednje vrijeme nagovještavaju od ključnih ruskih proksija u Crnoj Gori, potrebna je hitna reakcija svih demokratskih struktura društva koje svoj politički aktivizam baziraju na evropskim i evroatlantskim vrijednostima i koje izvjesno čine preovlađujući dio političkog spektra u Crnoj Gori. To bi podrazumijevalo nekoliko neodložnih poteza većine u parlamentu koja je formirana nakon izglasavanja nepovjerenja vladi Zdravka Krivokapića koji bi doprinijeli stabilizaciji prilika i stvorili pretpostavke za institucionalno rješavanje problema sa kojima se Crna Gora suočava.

PREPORUKE

1

Pronalaženje načina da se odblokiraju ključne crnogorske institucije, koje su u kompleksnom političkom, bezbjednosnom i ekonomskom trenutku zarobljene od proruskih i prosrpskih predstavnika aktuelne parlamentarne većine, od prioritnog je značaja kada je u pitanju dalja dinamika političkih i bezbjednosnih procesa u crnoj Gori.

2

Formiranje vlade spremne da se suoči sa realnim problemima crnogorskog društva u situaciji komplikovanja bezbjednosnih prilika na globalnom nivou na fonu ruske agresije na Ukrajinu. Politizacija i pitanja od drugorazrednog značaja za vitalne nacionalne interese poput potpisivanja tzv. temeljnog ugovora sa SPC, razmatranje priključivanja sve neaktuelnijoj inicijativi Otvoreni Balkan, popis stanovništva i sl, moraju biti potisnuti u drugi plan kako bi se prioritet mogao dati snaženju napora za intenziviranje aktivnosti koje će doprinijeti odlučnom iskoraku Crne Gore ka članstvu u Evropskoj uniji.

3

Hitno usklađivanje politike sa Evropskom unijom koja se odnosi na zabranu rada ruskih medija koji šire proruskim propagandu, kao i suspendovanje medija u Crnoj Gori koji predstavljaju eho ruskih državnih medija i na taj način obustavljanje distribucije sadržaja kojima se šire manipulacije Kremlja i podržava ruska agresija na Ukrajinu. U Crnoj Gori rusku propagandističku misiju u prvom redu obavljaju portali IN4S i Borba, prepoznati po širenju narativa i dezinformacija, precizno i dosljedno harmonizovanim sa stavovima zvanične Moskve.

4

Potencirati privrženost NATO i pružiti nedvosmislene garancije saveznicima da je Crna Gora kredibilna i pouzdana članica, koja će pronaći institucionalne načine prevazilaženja unutrašnjih političkih i društvenih tenzija koji su posljedica političke, nacionalne i socijalne fragmentacije i kontinuiranog upliva malignog uticaja spolja. To podrazumijeva ozbiljnu i sveobuhvatnu reorganizaciju obavještajno-bezbjednosnog sektora i sektora odbrane, koji moraju biti uspostavljeni na principima zaštite strateških nacionalnih interesa države Crne Gore, kao i interesa međunarodnih organizacija kojima Crna Gora pripada ili čijem članstvu teži, u prvom redu NATO i EU. Postojeća kriza potencira značaj postojanja kredibilnih obavještajno-bezbjednosnih struktura koje neće tolerisati aktivnosti stranih agenata i koje će doprinijeti dugoročnoj stabilnosti Crne Gore i biti kredibilan partner međunarodnim partnerima i saveznicima iz NATO.

